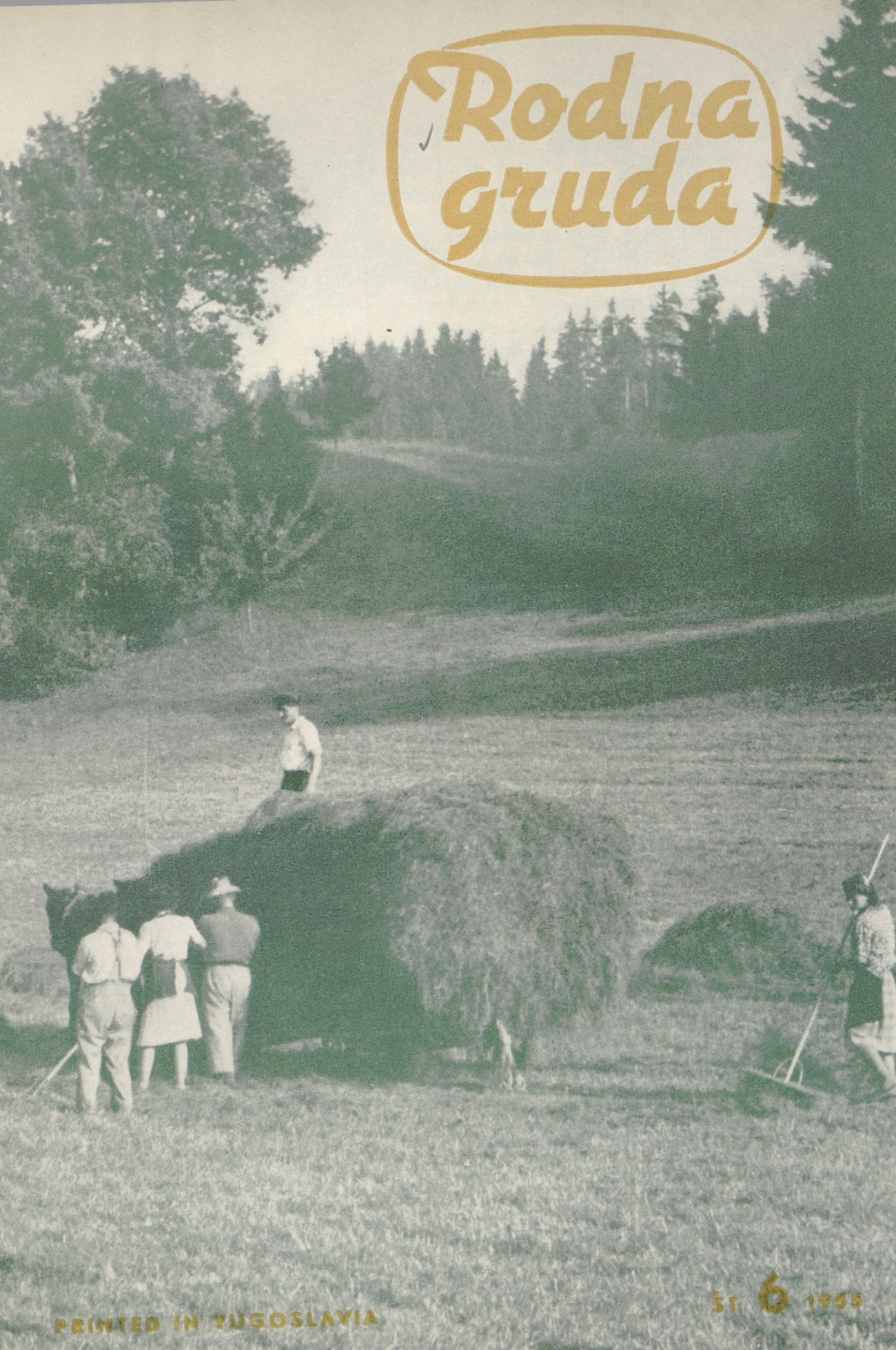

Rodna gruda

IZ VSEBINE: Pozdravljeni na domačih tleh — Jugoslavija doma in po svetu — Beograd, srce Jugoslavije — *I. S.*: Ko iz krvi rdeče nam svoboda je vzklila — *Lili Novy*: Naša vstaja (pesem) — *Milan*: Mladinska godba iz Trbovelj obišče rojake v Franciji — Tisoči so ponesli čestitke predsedniku Jugoslavije — *Mila Senk*: »Kako lepo je peti na slovenski zemlji« — *-st-*: Življenje je za izseljence v domovini ceneje — *Pavla Voje*: Kot sen se zdi mi doživetje (pesem) — Po domači deželi — *Peter Dornik*: Novo prerašča staro — Iz življenja rojakov v Aleksandriji — *Prežihov Voranc*: Samorastniki (nadaljevanje) — *Vekoslav Mlekuš*: Kako je v novi Jugoslaviji poskrbljeno za invalide — Domovina na tujih tleh — Dom in družina — Mladi rod — Pero izseljencev — Za dobro voljo.

Naslovna slika: Seno spravljajo
(foto inž. T. Budau, Ljubljana)

*Rojaki,
prelepo darilo vas čaka!*

*Albume s pokrajinskimi
fotografijami iz domovine
po željah nagrajencev
bo uredništvo „Rodne grude“
poklonilo tistim,
ki bodo pridobili listu
največ novih naročnikov.*

*Rojak, rojakinja,
potrudi se,
da boš tudi ti
med nagrajenci!*

Širite „Rodno grudo“!

GOSTINSKO PODJETJE

„Slavija“

L J U B L J A N A

Gospodarska cesta 6

Ob priliki ogleda Ljubljane
obiščite znano restavracijo-bife
„SLAVIJA“ (bivši Slamič)
kjer boste najbolje postreženi
in zadovoljni

*

Sprejemamo tudi rezervacije
Telefon 20-972

*

Priporoča se kolektiv
GOSTINSKO PODJETJE

„Slavija“
LJUBLJANA

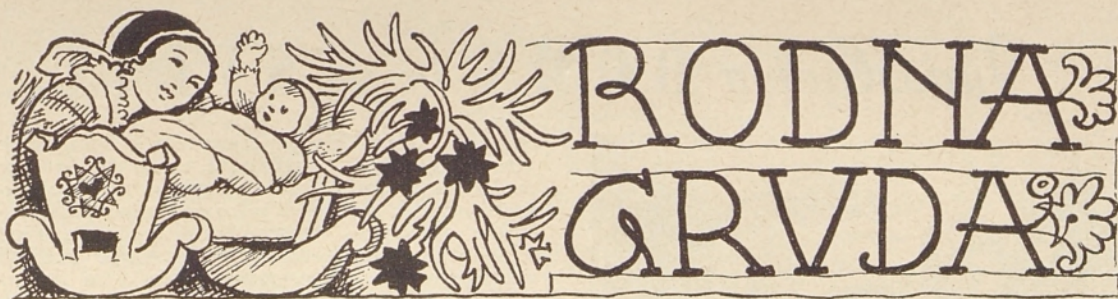
*Rojaki, pozdravljeni
na rodni grudi!*

*Ko prihajate po dolgih
letih na obisk
v stari kraj,
se boste dobro okrepli v*

**KOLODVORSKI RESTAVRACIJI
v Ljubljani**

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja desetkrat na leto. — Poština plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Francija: letno 500 frankov, polletno 250 frankov. — Belgija: letno 70 frankov, polletno 35 frankov. — Holandija: letno 5 guld., polletno 2,50 guld. — Zah. Nemčija: letno 8,40 mark, polletno 4,20 mark. — Argentina: letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Jugoslavija: letno 500 din, polletno 250 din. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva c. 5/1.

Pozdravljeni na domačih tleh

Hitro se je zasukalo leto, čas obiskov naših dragih rojakov je tu in Matica je spet postala živ čebelnjak. Do 25. maja, ko to pišemo, smo sprejeli že nekaj večjih skupin rojakov iz ZDA, ki so prišli na obisk rojstne domovine. Tudi iz Argentine smo dobili že nekaj obiskov in posamezniki iz Francije in Holandije tudi že prihajajo, čeprav imamo napovedane večje skupne obiske iz evropskih dežel za avgust. Med rojaki iz Amerike je tudi precej povratnikov, ki nameravajo preživeti večer svojega življenja v miru in zadovoljstvu v rojstni deželi. Na Matici imamo vsak dan obiske. Seveda smo tega iz vsega srca veseli, saj je glavni pomen in namen Matice, da se z rojaki spoznamo ter jim kolikor se da pomagamo, če potrebujejo kakšnih nasvetov ali drugačne pomoči. Vsi rojaki, ki so doslej prišli, so zelo zadovoljni z našimi carinskimi organi, ki jim res ne delajo težav.

Do 25. maja je sprejela Slovenija že okrog 250 svojih sinov in hčera iz Amerike, ki so po dolgih desetletjih — mnogi po 40, 50 in več letih — spet prvič stopili na zemljo, iz katere izvirajo korenine njihovega rodu. Vsak od rojakov prinaša s seboj svojo življenjsko zgodbo in če bi napisali vse, bi imela »Rodna gruda« gradiva za dolgih deset let in še več. Mnogo, premnogo bi lahko napisali tudi o njihovih prvih vtisih v rojstni domovini, ki jo spoznavajo po dolgih desetletjih oso prerojeno. Toda o vsem tem vam bodo prav gotovo tudi sami dosti povedali in mnogi tudi napisali takrat, ko se vrnejo.

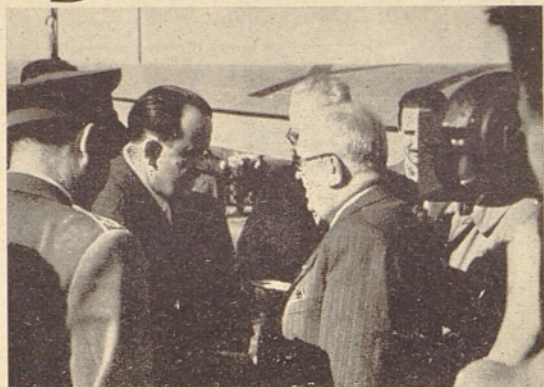
Prepričani smo, da se bodo tudi letos vsi rojaki tako dobro imeli kakor so se rojaki, ki so bili v domovini na obisku v prejšnjih letih in nam zdaj pišejo o svojih nepozabnih vtisih tako lepa pisma ter obljublajo, da se še in še vidimo. Da se bodo rojstne domovine dodobra nagledali, je Slovenska izseljenska matica tudi letos skupno s Putnikom organizirala za rojake vrsto lepih izletov, ki jih bodo povedli po Gorenjski, Primorski, Štajerski in Dolenjski. Za te izlete se rojaki pridno pripravljajo. V velikem številu si bodo gotovo ogledali tudi prireditve Ljubljanskega festivala, od katerih bodo nekatere posvečene prav njim.

Tudi za letošnji Izseljenski teden se domovina že pridno pripravlja. Že v avgustu bodo prireditve posvečene našim rojakom v vseh večjih krajih v Sloveniji, od kjer so doma izseljenci — to je v Trbovljah, Hrastniku, Zagorju, Senovem, Brežicah, Novem mestu, Kamniku itd. Nastopili bodo pevski zbori in godbe delavskih kulturno prosvetnih društev »Svoboda«. Prav gotovo pa se bo precej rojakov udeležilo tudi glavne prireditve Izseljenskega tedna, na kateri bodo sodelovale Izseljenske matice vseh jugoslovanskih republik in ki bo 11. septembra v Beogradu.

Kakor vidimo iz poročil, ki jih prejema mo na Matici, bomo v prihodnjih tednih in mesecih pozdravili v naši sredi še precej skupin rojakov, ki jim iz vsega srca kličemo:

Dobrodošli — toplo pozdravljeni na domačih tleh!

Jugoslavija D O M A in p o S V E T U

G. Vincet Auriol, častni predsednik svetovne federacije bivših borcev in nekdanji predsednik francoske republike, se je med drugimi visokimi inozemskimi predstavniki udeležil III. kongresa Zveze borcev NOV, ki je bil konec aprila v Ljubljani. Na sliki: G. Auriol se na ljubljanskem letališču pozdravlja s predsednikom Zveze borcev LRS Ivanom Mačkom

BOJ ZA OHRANITEV MIRU — GLAVNA DOLŽNOST ZVEZE BORCEV NOV

Konec aprila je bil v Ljubljani III. kongres Zveze borcev Jugoslavije, ki so mu prisostvovali vsi vidnejši jugoslovanski voditelji, od gostov pa častni predsednik svetovne federacije bivših borcev in vojnih invalidov, nekdanji predsednik francoske republike Vincent Auriol, tajnik federacije Campaigne in drugi. Predsednik Jugoslavije maršal Tito, ki se kongresa ni mogel osebno udeležiti, je poslal sporočilo, v katerem je poudaril veliko vlogo Zveze borcev v boju za mir. Borci so žive priče vojnih strahot, je naglasil v svojem sporočilu predsednik Jugoslavije, vendar so pa strahote iz zadnje svetovne vojne malenkost proti tistim, ki bi nastale v novem spopadu, če bi uporabili orožje, ki je najstrahotnejše, kar jih je izumil človeški duh. Zato naj Zveza borcev dvigne svoj glas proti uporabi atomskega orožja v vojne namene in si prizadeva, da bi nove iznajdbe konistno uporabili za srečnejše življenje človeštva.

Častni predsednik svetovne federacije bivših borcev Vincent Auriol je pozdravil kongres v imenu 18 milijonov bivših borcev iz 29 držav in poudaril pomen borbe in trpljenja jugoslovanskih narodov ne le za svojo neodvisnost in svobodo, temveč tudi za neodvisnost in mir v svetu sploh.

Kongres je za dosmrtnega častnega predsednika Zveze borcev Jugoslavije izvolil predsednika Jugoslavije maršala Tita.

SODELOVANJE MED BALKANSKIMI DRŽAVAMI SE USPEŠNO RAZVIJA

Četrtega maja je prispel v Jugoslavijo predsednik turške vlade Adnan Menderes, ki se je v Beogradu sestal z najvišjimi jugoslovanskimi predstavniki. G. Menderes si je v Jugoslaviji ogledal več tovarn ter je v Beogradu podpisal trgovinski sporazum, po katerem bo Turčija prodala Jugoslaviji del svojih presežkov žita in

bombaža. Glavni namen njegovega obiska pa je bil v obojestranski ugotovitvi, da se sodelovanje med balkanskimi državami uspešno razvija. Balkanska zveza je orodje miru in varnosti in ima široko osnovo za vsestransko sodelovanje. Pred odhodom je predsednik turške vlade povabil podpredsednika Jugoslavije Kardelja in državnega sekretarja Popoviča na uradni obisk v Turčijo. Kakor predvidevajo, bosta jugoslovanska predstavnikova vrnila obisk v septembru. Stiki s Turčijo pa se bodo medtem še poglobili, saj bo, kakor je izjavil g. Menderes na svoji tiskovni konferenci v Beogradu, turški parlament v kratkem ratificiral sporazum o ustanovitvi posebne balkanske skupščine.

JUGOSLAVIJA ENA IZMED NAJAKTIVNEJSIH IN NAJISKRENEJSIH POBORNIKOV MIROLJUBNE POLITIKE

V dnevih od 5. do 7. maja letos je v Sarajevu zasedal tretji kongres Zveze sindikatov Jugoslavije, ki se ga je udeležilo 592 delegatov, med katerimi so bili tudi predstavniki sindikalnih organizacij Belgije, Burme, Finske, Izraela, Skotske, Svice, Tunisa, Zahodne Nemčije in Norveške. Predsednik Zveze sindikatov Jugoslavije je v svojem govoru, ko je govoril o mednarodnih sodelovanjih jugoslovanskih sindikatov, ugotovil, da je Jugoslavija ena izmed najaktivnejših in najiskrenejših pobornikov miroljubne politike, ki je v dejanjih dokazala svojo privrženost načelom mednarodnega sodelovanja ter pokazala svojo dobro voljo, da vzpostavi in krepki svoje odnose z vsemi državami, ki spoštujejo načela enakopravnosti in neodvisnosti.

»Nas čakajo velike, težke in odgovorne naloge,« je dejal ob koncu predsednik Djuro Salaj, »vsi dosedanja uspehi so doseženi po zaslugi enotnosti naših narodov in delavskega razreda, izrednega požrtvovanja in pripravljenosti delovnih ljudi naše dežele, da premagajo vse težave, saj vedo, da grade novo družbo, da so naše današnje generacije pionirji novega, da je njihovo poslanstvo zgodovinsko ter da bodo njihova dela zapisana ne le v zgodovini naših narodov, temveč vsega naprednega človeštva.«

Predsednik turške vlade g. Adnan Menderes v razgovoru s podpredsednikom jugoslovanske vlade Edvardom Kardeljem ob svojem obisku 5. maja 1955

Beograd

SRCE JUGOSLAVIJE

Zgodovina Beograda, najpečjega mesta Jugoslavije, sega daleč, daleč nazaj. Rimski grobovi, stara kopališča, ostanki nekdanjih starodavnih zgradb so danes vidni spomeniki življenja Beograda v prastarih časih. Mnogo teh prič davnine pa bodo še odkrili. Iliri in Kelti, Rimljani in Bizantinci, Avari in Bolgari, Ogri, Turki in Nemci so izmenjavali svoje posadke v starodavni beograjski trdnjavi, rušili in spet gradili hiše, obzidja in stolpe. Beograd je bil obmejna trdnjava, ki je branila bizantinski, turški in avstrijski imperij, pa spet oporišče, ki je služilo nadaljnemu prodiranju na sever in jug.

Toda Beograd je preživel tudi lepe čase, ko je bil prestolnica svojemu ljudstvu, kar je tudi danes. Od nekdanj do danes pa je velika razlika. Danes Beograd ni več glavno mesto vazalne države enega milijona ljudi, kot je bilo pred sto leti, ko je štel deset tisoč prebivalcev. Niti ni več prestolnica dva in pol milijonske predkumanovske Srbije s petdeset tisoč prebivalci pred petdesetimi leti. Beograd je danes glavno mesto močne in napredne 17-milijonske jugoslovanske republike in ima že več kakor pol milijona prebivalcev.

Prvič v svoji zgodovini doživlja zdaj Beograd to, česar ni doslej še nikoli: osovaja se objema Save in Donave in se kot druge velike prestolnice širi na drugo stran svojih rek, družje

v svojih tovarnah in podjetjih delavce od Triglava do Kajmakčalana. Tako je danes Beograd, nekdanj majhno srbsko mesto, postalo najpečje mesto Jugoslavije. V njem živi razen Srbov tudi okrog 80.000 Hrvatov, 20.000 Slovencev, 6.000 Makedoncev, 15.000 muslimanov itd.

Beograd raste in se razcvita. Mnogo sredstev bo tudi letos vloženi v gradnjo novih stanovanjskih hiš. Poleg teh pa bodo letos začeli tudi v gradnjo mnogih drugih važnih objektov, za katere je po prvih predračunih predvidenih skoraj 7 milijard dinarjev. Okrog milijarde in 400 milijonov je namenjenih za nakup vozil za mestni promet, in sicer za 40 trolejbusov, 30 avtobusov in 10 tramvajev. Dalje nameravajo zgraditi novo trolejbusno progo, ki bo vezala Zemun z Beogradom. Ta proga bo tudi zvezala stari Beograd z novim, ki je zrasel po osvoboditvi.

Letos bodo začeli graditi tudi predor pod Terazijami, kar bo veljalo okrog 500 milijonov dinarjev, nadaljnjih 500 milijonov pa je namenjenih za zgraditev in modernizacijo cest in ulic.

Velike vsote bodo porabljene tudi za zgraditev obsežnega omrežja cest in električnih vodov v beograjskem in zemunskem okraju, za ureditev novih parkov, vodovoda in kanalizacije, toplih kopališč itd. Na pančevskem mostu bodo začeli urejati veliki zabavni park, v strmih krajih mesta pa nameravajo zgraditi tri vzpenjače.

Ko iz krvi rdeče nam svoboda je vzknila

S proslave desete obletnice ustanovitve prve slovenske vlade v Ajdovščini. Primorski pionirji so s cvetjem pozdravili predstavnike oblasti

KAKO JE DOMOVINA PRAZNOVALA DESETLETNICO OSVOBODITVE

Letos praznujemo desetletnico osvoboditve in zato smo tudi naš letošnji prvi maj posebno slovesno praznovali. Že prejšnji večer so ga oznanili kresovi po hribih in gričih na Dolenjskem, Gorenjskem, Štajerskem in Primorskem. V vihranje zastav se je prepletala pesem, godba, smeh. V tovarnah in podjetjih so na svečanih sejah zasedali delavski sveti... Prvi maj je oznanilo žarko sonce, pokanje topičev in budnice. V vseh večjih krajih so bila slavnostna zborovanja, prvomajske povorke, kulturne prireditve. V Ljubljani je bil močoven prvomajski spredod. Nato so na Trgu revolucije peli združeni pevske zbori delaške pesmi. Na vseh prireditvah je bil pečat nečesa posebno svečanega, saj smo proslavljali naš deseti prvomajski praznik v svobodi.

ZGODOVINSKA OBLETNICA PRVE SLOVENSKE VLADE

Dne 5. maja se je vsa Primorska razgibala. V Ajdovščini, majhnem mestecu pod Trnovskim pogorjem, je bila velika slovesnost v spomin desete obletnice, ko se je tam sestavila prva slovenska vlada. Mestece je bilo slavnostno okrašeno. Ljudske množice so valovile po ulicah in se razlivale daleč v okolico, odeto v razkošno primorsko pomlad... Ob desetih je bila slavnostna seja Izvršnega sveta Slovenije v dvorani, kjer je bila pred desetimi leti postavljena prva slovenska vlada. Vsem so v mislih ponovno oživele besede predsednika Slovenskega narodno-osvobodilnega sveta Josipa Vidmarja, ki jih je izrekel v tistem zgodovinskem trenutku pred desetimi leti: »Kraj, ki smo ga izbrali, nam je velevan po dvojnem kriteriju. Provič nam gre za dokumentacijo, da je ta zemlja naša in da je ni sile, ki bi nam jo kdaj iztrgala, in drugič je Ajdovščina zemljepisno središče ene najvažnejših dolin Slovenskega Primorja. V tem kraju bo da-

nes postavljena slovenska vlada. V tem kraju se danes začena doba svobode, doba samostojnega upravljanja lastnega življenja.«

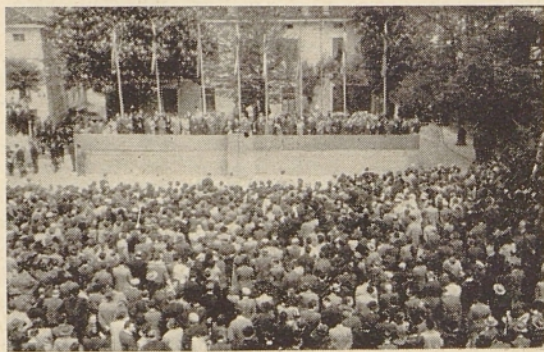
Ob 11 se je množica zgrnila na Titov trg, kjer je bilo veliko zborovanje. Govornik Franc Leskošek-Luka, član Zvezne vlade, je v svojem govoru nanizal uspehe, ki jih je domovina dosegla v desetih letih svobode. Ne, ti uspehi res niso majhni. Saj že same številke veliko povedo. V teh letih je dobila Jugoslavija 5200 novih industrijskih objektov, 40 hidroelektrarn in 29 termoelektrarn. V barvasti metalurgiji je bilo odprtih 15 novih rudnikov in za predelavo teh kovin so bili zgrajeni 4 veliki industrijski kombinati. Proizvodnja premoga se je od 7.320.000 ton povečala na 15.000.000 ton na leto. Tudi na področju kulture so bili doseženi lepi uspehi: zgrajenih je bilo 2667 osnovnih šol, 183 osemletk, 420 gimnazij, 106 muzejev itd. Končno je govornik naglasil še velike uspehe, ki jih je Jugoslavija dosegla v svetu zaradi svoje načelne politike.

Po govoru so zapeli združeni pevske zbori. Zagrnila je godba. Morje ljudske množice je zavalovilo in se razgrnilo in mimo tribune, kjer so bili visoki predstavniki političnega in kulturnega življenja, med njimi člani prve slovenske vlade, so z vihrajočimi zastavami v mladih, mišičastih rokah prikoralili primorski mladinci. Za njimi se je v strumnih vrstah zorstilo 4000 primorskih fantov in deklet, ki so imeli popoldne velik telovadni nastop. Samozavestno, ponosno so stopali mladi telovadci, novi svobodni rod, ki krepko raste za jutrišnji dan.

9. MAJ — PRAZNIK BORBENE LJUBLJANE

9. maja je bila deseta obletnica tistega nepozabnega dneva, ko je v cvetju in soncu zavriskala svobodna Ljubljana in kakor vzhodna mati sprejemala z razprostrtimi rokami partizanske borbe, ki so ji prinesli tako težko pričakovano, tako željeno svobodo. Ta dan je Ljubljana proslavila z mnogimi prireditvami. Na slavnostni seji mestnega ljudskega odbora je bil med drugim sprejet odlok, da se 9. maj proglasi za praznik borbene Ljubljane.

V nedeljo dopoldne pa so se zbrali Ljubljancani na novourejenem grobišču talcev in bor-

Od blizu in daleč so prišli na veliko zborovanje ob desetletnici ustanovitve prve slovenske vlade v Ajdovščini

cev na ljubljanskih Žalah, kjer je bila v spomin junakom, ki so izkpraveli za svobodo, prirejena lepa spominska svečanost.

VSA SLOVENIJA JE PRAZNOVALA

Več tisoč Mariborčanov je pohitelo na Radvanje pod Pohorje, kjer je bil svečano odkrit lep spomenik 200 padlim talcem, ki so jih nacisti ustrelili tik pred osvoboditvijo. V Celju so priredili »Turistični teden« in prvi festival izvirne slovenske in jugoslovanske drame.

V Slivnici pri Cerknici je bila odkrita spominska plošča neznanemu partizanu.

V Ptujju so slovesno prekopal 40 borcev in talcev, med njimi narodnega heroja Jožeta Lacka. Nad deset tisoč ljudi je spremilo posmrtno ostanke mučenikov do nove skupne grobnice.

Osmega maja je slovesno proslavilo desetletnico osvoboditve Novo mesto, ki je med okupacijo upravičeno nosilo naziv »partizansko mesto«. Dopoldne je bilo na Glavnem trgu veliko zborovanje. Stari partizanski borci pa so se popoldne zbrali v Ragovem logu na velikem partizanskem mitingu. Kakor v partizanskih časih so prinesle na miting Belokranjice zakusko v jerbasih in jo poskrile pod drevesa. Borci so obujali stare spomine in mnogim so zalesketale v očeh solze ob mislih na prijatelje in borce, ki jih ni več med živimi.

V Ribnici so 15. maja odprli novo železniško postajo, ki je med najlepšimi na Dolenjskem in je res v ponos Ribnici in Ribničanom. Preveč in predolgo bi bilo, če bi vsaj nekoliko opisali vse prireditve, ki jih je Slovenija praznovala v teh svojih zgodovinsko najpomembnejših dneh. Ustavimo se le za bežne trenutke pri

VELIKI MANIFESTACIJI SLOVENSKE MLADINE V KRANJU,

ki je bila 21. in 22. maja V teh dneh dnevih so prihitali v Kranj mladi delavci iz številnih tovarn

širom Slovenije, iz vasi je prišla kmetska mladina in študentje iz šol. Nad 20.000 se jih je zbralo. Tu so se srečali mnogi znanci, ki so pred leti skupaj gradili nove proge, tovarne, avto ceste. Živo so se razpletali pomenki med mladimi ljudmi. Drug drugemu so pripovedovali o uspehih pri poklicnem delu, športu, udejstvovanju v kulturnih društvih itd. Velikega mladinskega festivala v Kranju so se udeležili tudi štirje mladi zastopniki slovenskih izseljenskih društev iz Francije — to so sinovi slovenskih rudarjev Ivan Povh, ki je zastopal društvo Sava. Mladi rojak Ivan Povh je bil že pred leti v Jugoslaviji, kjer je delal pri gradnji mladinske proge. Društvo »Slavček« je zastopal Broni Skruba, društvo »Triglav« Joško Mali, iz Pas de Calaisa pa je prišel mladi rojak Lapornik. (Prepričani smo, da bodo o svojih vtisih iz Slovenije po svoji vrnitvi v Francijo mladi rojaki sami kaj napisali za Rodno grudo. Op. ur.)

Vsa zbrana mladina se je v nedeljo, 22. maja dopoldne zvrstila v velik sprevod, ki je krenil na trg, kjer je bilo pred sindikalnim domom veliko zborovanje.

Med raznimi prireditvami je bila zelo zanimiva tudi razstava »Deset let delavske mladine v svobodi«, kjer so razstajljali mladi delavci slovenskih tovarn svoje izdelke. Stene so bile vse polne slik, ki so prikazovale delavsko mladino pri strojih, v kulturnih društvih, pri športu... Zanimive so bile številke, ki so povedale, da je v Sloveniji nad 25.000 mladincev vključenih v športne organizacije, nad 12.000 v telovadnem društvu »Partizan«, nad 16.000 pa jih aktivno dela v kulturno prosvetnih društvih.

To je le nekaj bežnih opisov praznovanja desete obletnice tistih velikih dni, ko je iz srčne krvi njenih najboljših sinov in hčera ozklila svoboda naši lepi, ljubi domovini... I. S.

Lili Novy

Naša vstaja

Kot z gore v dol deroče vode
so časi tekli in prešli,
a sred miru in sred svobode
spominjajmo se naše vstaje
velikih in žarečih dni.

Sopražnik je požigal, mučil,
moril, trpine z doma gnal,
da bi do tal se narod sključil
in se, otrpel od grozote,
mu vdal in v suženjstvu ostal.

A kot vihar, ki vstane, plane,
se dvignil je teptani rod,
napore, mraz in glad in rane
prestal in smrtnega sovraga
premagal in pregnal od tod.

Odtikle so nekdanje vode
in časi borbe so prešli,
a sred miru in sred svobode
spominjajmo zvesto se vstaje
in vseh junakov tistih dni.

Sinovi trboveljskih rudarjev, člani Mladinske godbe iz Trbovelj, so 22. maja lani obiskali predsednika Jugoslavije maršala Tita

Ni še povsem zbledel spomin slovenskih izseljencev-rudarjev iz Severne Francije na zagorske pevce, ki so jih lani obiskali, že so prislunili navdve razveseljivi novici: zadnje dni junija pride mladinska godba delavskega prosvetnega društva »Svobode« iz Trbovelj.

Zakaj bo prišlo do tega obiska? Stvar je takale! Mnogi slovenski rudarji v Meerlebachu-Freymingu dobivajo poleg »Rodne grude« tudi časopis trboveljskih rudarjev Zasavski vestnik (zdaj Zasavski tednik). S kolikšno meučakanostjo pričakujejo oba časopisa, sem se prepričal, ko sem bil lani med njimi. Pripovedovali so mi, da jim »Rodna gruda« in Zasavski vestnik pomenita trdno vez s starimi kraji; iz obeh glasil zvedo vse, kar se dogaja v domovini.

Tako so lani v Zasavskem vestniku brali, da ima delavsko prosvetno društvo razen mnogih drugih kulturno-prosvetnih skupin tudi mladinsko godbo na pihala; in, da je ta godba lani obiskala tovariša Tita ter mu za njegov rojstni dan zaigrala nekaj vedrih partizanskih in delavskih pesmi. Pa je društvo »Sava« mladinsko godbo povabila na obisk.

Da so bili fantje tega vabila zelo veseli, ni potrebno še posebej poudarjati! Saj v tem niso videli le priznanja za svoje delo, marveč še mnogo več. Spoznali so, da je prodrl glas o njihovem delu tudi med vas, dragi rojaki, ki ste

MLADINSKA GODBA IZ TRBOVELJ

obišče rojake v Franciji

morali pred davnimi leti v tujino služiti svoj vsakdanji kruh. In kaj bo lepšega, kot da bodo fantje igrali vam, ki ste bili pred desetimi, dvajsetimi in več leti delovni tovariši njihovih dedov in očetov; ko ste skupaj v jamah in na odkopih tožili, da ne morete nuditi svojim otrokom niti vsakdanjega kosa kruha.

Moram vam povedati, da so člani godbe v glavnem učenci rudarsko-industrijskih šol, vajenci drugih poklicev in dijaki gimnazij. Vzgaja jih šola in njihovo društvo. Dobro vem, da se še živo spominjate predvojnih »Svobod«. Kako ne! Tudi sami ste bili njih navdušeni pristaši. No, kot rečeno, je trboveljska mladinska godba, postala ena med najboljšimi v Jugoslaviji. Kajpak so Trboveljčani na to ponosni, saj so dostojno nasledili starejšo rudarsko godbo, ki je najboljša godba na pihala in je ravno zadnje dni na velikem festivalu rudarskih prosvetnih društev zasedla prvo mesto.

Mladinska godba je bila ustanovljena pred tremi leti. Po enem letu so se mladi godbeniki že predstavili trboveljskemu občinstvu. Uspeh prvega nastopa je bil zelo lep. Odslej si je naglo utirala pot po vsej Sloveniji in celo Jugoslaviji. Spoznali so jo vsi zasavski revirji, pa v Kranju, Ljubljani, Celju, Mariboru, Kopru in celo Beogradu.

Še danes lepo raste. Vaje so vse težje, učitelj zahteva vedno več, kajti dobro se zaveda, da bo le tako obdržal godbo vedno na visoki ravni.

Tako, dragi rojaki: povedal sem vam nekoliko najvažnejših stvari o godbi, ki ste jo povabili. In zaupam vam prijetno vest, da so fantje komaj čakali, da vam prinesejo dih pomladi iz naše lepe domovine.

Milan

Tisoči so ponesli čestitke predsedniku JUGOSLAVIJE

Deset let je preteklo, odkar Zveza jugoslovanske ljudske mladine vsako leto v počastitev rojstnega dne maršala Tita organizira štafeto iz vseh mest in krajev Jugoslavije proti Beogradu. Z leti je Titova štafeta postala pravi vseljudski praznik, mogočna manifestacija vseh delovnih ljudi Jugoslavije, ki ob rojstnem dnevu tovariša Tita sami od sebe izražajo svojo ljubezen in predanost največjemu sinu Jugoslavije. Z vsakim letom se je povečalo število tekačev in spremljevalcev, ki so nosili maršalu Titu v štafetnih palicah pozdravna pisma, z vsakim letom so naraščali kilometri in število prog, po katerih so tekli tekači, vedno večji so bili kupi pozdravnih resolucij, ki so jih prinašali tekači iz vseh krajev Slovenije v Ljubljano in od tod dalje v Beograd do maršala Tita. Leta 1947 je v drugi Titovi štafeti v Sloveniji sodelovalo 14.677 tekačev, ki

so pretekli skupno 2016 km poti. Leta 1949 je bilo že 39.562 tekačev in spremljevalcev, ki so pretekli 4104 km in prinesli 1152 pozdravnih pisem. Predlamskim pa je v Titovi štafeti teklo 76.140 tekačev, ki so opravili 4662 km poti.

V sredo in četrtek, 18. in 19. maja, je bilo v Sloveniji bolj klavmno vreme. Nizki deževni oblaki so preprežali sivo nebo, v četrtek se je proti jutru močno vllilo izpod neba in vse dopoldne je vztrajno deževalo. Toda vse to ni motilo tisočev in tisočev tekačev, ki so iz vseh krajev Slovenije, iz mest in vasi, iz velikih industrijskih središč, tovam in rudnikov in iz majhnih kmečkih maselij nosili v štafetnih palicah na stotine pozdravnih pisem maršalu Titu za njegov 63. rojstni dan.

Prvi so odšli na pot po republiških progah tekači — belci rudarji iz Dolnje Lendave, kjer so

veliki vreli nafte, za njimi pa so krenile še štafete iz kmečke obdelovalne zadruge v Železnih dverih pri Ljutomeru, iz Bovca, Ormolja in iz Kopra, glavna republiška proga pa je vodila prav z vrha očalka Triglava, ki je še pokrit z debelo plastjo snega. V te proge, ki teko kot reke skozi vse večje kraje, se je zlilo nešteto drobnih potočkov — majhnih lokalnih prog iz raznih vasi, tovarn, kmečkih obdelovalnih združenj in iz krajev, ki so znani iz narodnoosvobodilne vojne. Bodoči rodovi, ki si bodo ogledovali naše narodne muzeje, in zgodovinarji, ki bodo pisali zgodovino naših narodov, prav gotovo ne bodo mogli mimo neskončne galerije darov, štafetnih palic, čestitk, pozdravnih pism, resolucij, spomenc itd. Koliko ljubezni in predanosti je v vseh teh darovih, bodisi da jih je delala žuljava roka kovinarja, spretni prsti umetnika ali pa droben šolarček.

Že v Mariboru, Celju, Novi Gorici, Murski Soboti, Kranju in drugih večjih mestih je bilo

nepopisno navdušenje ob sprejemu tekačev Titove štafete. V Celju se je zbralo na Titovem trgu okoli 8000 prebivalcev, v Mariboru pa celo nad 15.000 manifestantov. Seveda je bil najbolj svečan sprejem v glavnem mestu republike Slovenije, v Ljubljani.

Že dolgo pred napovedano uro so se pričeli zbirati po glavnih ulicah prebivalci, zlasti mladina, ki so nestrpno pričakovali prihod tekačev. Do 17. ure se je okoli Narodnega doma in po ulicah v središču mesta nabralo več deset tisoč manifestantov, ki so z navdušenimi vzkliki sprejemali tekače posameznih štafet iz Štajerske, Primorske, Dolenjske in Gorenjske. Posebno živahno je bil pozdravljen Milan Smerdu iz Novega mesta, partizanski borec in invalid, ki je bil izbran, da je izročil štafeto palico s čestitkami Slovenije maršalku Titu v Beogradu.

Da, letošnja Titova štafeta je bila zares veličastna in spontana manifestacija.

»Kako lepo je peti na slovenski zemlji...«

V sredo, 11. maja je z brzozlakom preko Trsta prispela na obisk v rojstno domovino druga letošnja večja skupina naših rojakov.

Brzovlak je zapeljal na postajo v Sežani. Po opravljenem carinskem pregledu so se pojavili na oknih obrazi naših dragih izseljenih bratov in sestra, kamor jih je zvalila pesem sezanske šolske mladine: »Tam, kjer teče bistra Zila«, »Gor čez izaro«, »Na oknu glej obrazek bled«, »Moj očka ima konjička dva« in še z nekaterimi drugimi slovenskimi narodnimi pesmimi so naši najmlajši pozdravili rojake. Ko so premagali prve solze ginjenja in veselja, da so po dolgih desetletjih odsotnosti zopet na rodni grudi, so mnogi rojaki zapeli znane napeve z mladino.

»Kako lahko in lepo je peti na slovenski zemlji,« je vzklíknila skozi okno rojakinja Danica Hrovatinova iz Clevelanda, ki je tako srečna, da jo v Pivki na Krasu, kjer se je rodila, težko pričakujeta še osemdesetletna mati in oče.

»Srca so nam tako velika, da jih komaj zadržujemo v prsih,« je vsa v solzah zaklicala skozi okno.

Rojaki in rojakinje so izstopili iz vagona in se pristrčno zahvalili mladini in učiteljicam za tople sprejem. Otroci so rojalke maravnost obsuli s šopki majskega cvetja, ki so ga prinesli s seboj. Tu so rojake pozdravili tudi zastopniki ljudske oblasti, Socialistične zveze iz Sežane in pa tajnik Slovenske izseljenske matice. Rojaki so vstopili zopet v vozove, obloženi z velikimi šopki španskega bezga, šmarnic, tuljpanov in potonk, tako da je bil vagon podoben dehtečemu cvetličnjaku. »Za popotnico« do Ljubljane, kot je dejal zastopnik podružnice Izseljenske matice iz Sežane, pa so rojalcom izročili nekaj steklenic pristne slivovke in domačega kraškega terana.

»Vsa utrujenost nas je minila in s tem toplim sprejemom je poplačano dolgo trajno in naporno potovanje,« je dejala rojakinja Frances Swoboda iz New Yorka, ko se je vlak že pomikal proti Ljubljani. Rojakinja Swoboda je doma iz Lo-

gataca in je bila pred dvema leti že na obisku v Sloveniji.

»Da ste mislili še na slivovko in teran, to je pa res lepo od vas,« je nadaljevala rojakinja Francka. »Pomagala nam bosta premagovati solze, da bomo bolj »korajžne« izstopile v Ljubljani med svojce.« Skozi solze se je prikradel prvi smeh tudi njenim sopotnicam v oddelku: Rosi Novakovi iz Minnesote, ki je po 31 letih spet na domačih tleh, in Karlini Gornik iz Chisholma v Minnesoti, ki je tudi pred 35 leti zapustila domačo streho in odšla za kruhom po svetu.

V istem oddelku je sedel tudi rojak, visoke postave, ki so mu solze neprestano lile po licu. Bil je Joe Slemec iz Willarda, Wisconsin, doma iz Zg. Brnika pri Cerkljah, ki se je po petdesetih letih vrnil na rodno grudo. V Willardu da ima mlečno farmo, je pripovedoval. Prva leta, ko se je naselil v Ameriki, je delal v »kolmajnah« po državah Minnesoti, Montani, Michiganu in drugod. To so bila leta težkega dela in bornega zaslužka. V Ameriki ima šest sinov. Povedal nam je, kako so Slovenci spoštovani širom Amerike zaradi svoje marljivosti. Med drugim je tudi dejal, da sta si pri naseljencih iz drugih evropskih držav dve pokolenji, to je oče in sin, ustvarili toliko premoženja, kakor si ga je zbral s pridnimi rokami en Slovenec.

V oddelku, kjer so sedele rojakinje Ivanka Perkovičeva, Ana Nemgar, obe iz Eveletha v Minnesoti in doma iz Ribnice ter zakonca Janez in Katarina Ubic iz Clevelanda, se je pogovor sukal okoli naše carine. Nihakor niso mogle prehlaliti nadvse vpludnega postopka carinskih organov. Zgražale so se nad ljudmi, ki po Ameriki širijo o tem zlonamerno in novi Jugoslaviji sovražno propagando.

V Pivki sta izstopila rojakinja Danica Hrovatin in pa rojak Fran Slavec iz Clevelanda, ki je doma iz Bač pri Knežaku.

Vsi rojaki so se od njihju pristrčno poslovili, saj so med dolgim potovanjem postali res ena družina.

Enega številnih obiskov rojakov na Matici: Od leve proti desni: Rojakinja Anna Blasick iz Rentona, Wash., ki je prišla s svojim možem Johnom po 42 letih v rojstno domovino na obisk. Rojakinja Mary Medvesek iz Rentona Wash., je prav tako po dolgih 42 letih prvič stopila na tla rojstne Slovenije. Rojakinja Sofie Eidler je prirajžala v rojstno domovino iz daljnega San Francisca v Californiji. S svojo se je srečala prvič po 32 letih. Rojak Frenk Jappich, ki je že celih 18 let predsednik pevskega društva »Prešeren« v Chicagu, pa je po dolgih 53 letih letos spet videl svojo rojstno Metliko

Na hodniku je slonel na oknu rojak Louis Ilovar iz Clevelanda. Doma je iz okolice Grosupljega in je bil dober znanec pokojnega Louisa Adamiča. Ves čas je zavzet opazoval pokrajino. »Glejte čebelnjak,« je (ves vesel) vzkliznil. »Veste, moj pokojni oče je bil tudi navdušen čebelar. Zelo mi je bila všeč Gasparijeva slika »Pri čebelnjaku«, ki je bila objavljena v Slovenskem izse-

Življenje je za izseljence ceneje v domovini kakor v tujini

Dne 24. aprila je bil v Zagrebu občni zbor Matice iseljenika Hrvatske, ki je osrednja organizacija v NRH za povezavo z izseljenci. Predsednik Matice je dr. Zlatan Sremec, podpredsednik Sabora NRH. Matica je v stalnih stikih s hrvatskimi izseljenci po vsem svetu, zlasti pa v ZDA, Kanadi, Južni Ameriki, Zahodni Evropi ter v Avstraliji. Veliko pozornost posvečajo Gradiškim Hrvatom v Avstriji, ki jim nudijo zlasti pomoč v učiteljstvu. Matica ima za to posebno dotacijo. Zelo živahno delujeta pododpora Matice v Splitu in na Reki; sklenjeno pa je bilo ustanoviti pododbore v vseh krajih, odkoder je v tujini večje število izseljencev. Že peto leto izdaja Matica mesečnik »Matica«; lani so izdali prvič Iseljenički koledar; letos pa sta v tisku prvi knjigi izseljenske knjižnice.

Razprave na letošnjem občnem zboru Matice iseljenika Hrvatske so pokazale z zanimivimi primeri, kako je življenje za izseljence v domovini cenejše kakor v tujini, zlasti še, odkar je priznan za denar, ki ga pošiljajo izseljenci ali dobivajo povratniki pri nas iz tujine, 100% dodatek. Nekaj teh primerov navajam z željo, da bi naši izseljenci — zlasti v ZDA in Kanadi — o tem razmišljali in to upoštevali.

Upokojenec, ki ima v ZDA 100 dolarjev pokojnine (kar ni niti majhna pokojnina), živi tam težko. Če pride v domovino, bo za to dobival mesečno 60.000 din, kar je že zelo lep dohodek, ki omogoča prav primerno življenje za dve ali tudi več oseb.

Naši izseljenci si ob upokojitvi kupujejo večkrat hišice kje na jugu oziroma v deželah, kjer

ljenskem koledarju. Glejte oni kozolec... in tisto zeleno bukev...« Prav vse je bilo zanj del rojstne domovine.

V Postojni na postaji so se mu nenadoma vdrle solze po obrazu. Pokazal je na postarno ženičko, ki je stala med ljudmi na peronu, kako zelo da ga spominja na njegovo mater. Skoda, da ne živi več!

Rojak Ilovar je med drugo svetovno vojno kot ameriški vojak prepotoval vso Evropo in Afriko. Tu pa mi je pripovedoval, da takega duševnega pretresa še ni doživel, kot sedaj ob povratku na domačo zemljo. »Veste, kaj bom napravil? V domačo hosto bom šel, se vlegel na zemljo in ostal tam ves dan. Potem mislim, da se bom spet znašel.«

Rojakinja Penkovičeva je vsa vesela pripovedovala, da jo doma pričakuje mati! Mati in domovina kličeta svoje otroke pod rodno streho. Težko je tema klicema odoleti!

V Sežani sta izstopila zalgonca Ujčičeva. V skupini so bili še rojaki Frank Koračin, Jennie Košir, Mary Vodičar in Angela Jamm, vse tri iz Clevelanda, ali »Ameriške Ljubljanec«, kakor pravijo rojaki Clevelandu, saj prebiva v njem okoli 50.000 Slovencev. Te rojakinje so doma s Čateža, Vodičarjeva pa iz Hinj pri Kočevju. Tudi one se po 40 letih vračajo domov...

Vse nestrpne so dočakale Ljubljano. Tu pa zopet topli sprejemi, pozdravi, objemi in solze, solze njihovih dragih...

Mila Senk

je bilo podnebje, kakor n. pr. v Kaliforniji ali na Floridi. Hišica za eno družino s primernim komfortom stane v ZDA najmanj 10.000 dolarjev. Pri nas je pa mogoče sezidati tako hišico kjer koli v Sloveniji ali v Dalmaciji itd. za približno 2500 dolarjev (1.500.000 din) ali največ za 3000 dolarjev. Koliko bi prihranil tak povratnik, ki bi prinesel ostalih 7000 dolarjev v domovino in dobil zamje preko 4.000.000 din? Za več let je preskrbljen samo s tem in si še lahko nabavi povsem novo opravilo za svojo hišico.

Zastopnik iz Reke je pripovedoval, da je tam v skladiščih vedno po več tisoč vreč bele moke, ki jo pošiljajo izseljenci svojim sorodnikom ali znancom. Ta bela moka stane v vreči 100 funtov (= 46 kg) s stroški približno 15 dolarjev ali 9000 din. Pri nas bi za to ceno dobili vsaj dvojno količino bele moke.

Nekateri ljudje pri nas prosijo svoje sorodnike v inozemstvu za dobavo čevljev, kakor da bi jih pri nas ne bilo dovolj itd. Tako stanejo n. pr. v ZDA ženski čevlji, ki niso povsem take oblike, kakor so jih žene navajene pri nas, približno 25 dolarjev ali 15.000 din. Če bi izseljenec ta znesek poslal k nam, bi dobil za to vsaj tri pare dobrih ženskih čevljev.

Vse to maj naši izseljenci premišljajo in marsikje bodo uvideli, da bodo bolj koristili sorodnikom, če jim pošljejo v predpisanem čeku dolarje, ker bodo dobili zamje več kakor pa dobijo oni tam; obenem pa bo to pomoč tudi domovini, ki so ji devize iz tujih držav zelo potrebne za obnovo in razvoj.

st-

Gornji grad priljubljeno letovišče, leži ob koncu lepe Zadreške doline pod strmo Menino planino sredi smrekovih gozdov

Crnomelj ob Lahinji je že od l. 1943 okrajno mesto v Beli krajini. V Crnomlju je l. 1944 zasedal prvi slovenski parlament v zgodovini slovenskega naroda

PO DOMAČI

Mednarodni sestanek kmetijskih strokovnjakov je bil 25. maja v Dobrni. Priredila ga je Mednarodna federacija kmetijskih proizvajalcev in udeležilo se ga je 40 delegatov-strokovnjakov za združništvo iz desetih evropskih držav. Z jugoslovanskimi strokovnjaki so razpravljali o združništvu v Jugoslaviji. Po končanem zasedanju so si gostje ogledali nekaj slovenskih kmetijskih zadrug.

Kroparski žebjarji so slavili 60-letnico »Plamena«, svoje tovarne vijakov in žebeljev. To je bil jubilej, na katerega so ponosni vsi prebivalci Kroepe, zlasti še, ker so ta dan praznovali tudi 50-letnico prve stavke kroparskih žebjarjev, ki je bila v Kamni gorici. V spomin na to stavko so odkrili v Kamni gorici spominsko ploščo, na kateri je zapisano: »V tej hiši so sklenili 1. maja 1904 mezdno stavko žebjarjev iz Kamne gorice in Kroepe in pristop k žebljarski zadrugi »Plamen«.

Slovenski operni pevec prejel najvišje priznanje v Belgiji. Na 11. mednarodnem natečaju pevcev solistov v Verviersu v Belgiji, na katerem je sodelovalo nad 180 pevcev iz trinajstih držav, je dobil najvišjo nagrado Grand Prix d'honneur in nagrado belgijske kraljice slovenski operni pevec Rudolf Franci iz Ljubljane. Sesto častno nagrado in nagrado »Echo des travailleurs« je dobila operna pevka Vilma Bukovčeva iz Ljubljane.

Največja slovenska slikarska razstava. Za 10. obletnico osvoboditve je bila v Moderni galeriji v Ljubljani odprta doslej največja slikarska razstava, kar jih je kdaj bilo na Slovenskem. Na razstavi je razstavilo svoja dela 17 slikarjev, 18 grafikov in 25 kiparjev. Zastopani so skoraj vsi sodobni še živi slovenski umetniki od častitljivih 80-letnikov do najmlajših, ki so pravkar dovršili šolo in stopili na umetniško pot. V letih po osvoboditvi se je slovenska slikarska umetnost obogatila s številnimi mladimi slikarji, katerim starejši mojstri prerokujejo lepo bodočnost.

Velika lovsko-ribiška razstava je bila prirejena v Ljubljani. Ogledalo si jo je nad 30.000 ljudi. Obiskal jo je tudi predsednik Jugoslavije maršal Tito, ki se je o razstavi in prirediteljih zelo pohvalno izrazil.

V treh letih je delalo v Jugoslaviji okrog 200 inozemskih strokovnjakov, okrog 650 Jugoslovancev pa se je izpopolnjevalo v tujini.

Predstavniki uprave za tehnično pomoč Organizacije združenih narodov g. Choen Mayer je poročal na konferenci v Beogradu, da je v treh letih delalo v Jugoslaviji okrog 200 inozemskih strokovnjakov, ki so predvsem pomagali pri izpopolnjevanju proizvodnih procesov. Medtem pa je bilo na specializaciji v tujini 650 Jugoslovancev, kjer so po mnenju strokovnjakov Organizacije narodov dosegli odlične uspehe. V tem času je Jugoslavija tudi pomagala drugim državam — predvsem Aziji. Tako prihajajo na specializacijo v Jugoslavijo mnogi študenti iz Izraela, Turčije, Indije, Norveške, Burme in Afga-

Ormož, leži ob vznožju Slovenskih goric ob Dravi in slovi kot vinski trg za okoliške vinorodne kraje, od koder je doma najzlahnejša vinska kapljica

DEŽELI...

nistana. Tudi letos pride v Jugoslavijo 22 inozemskih strokovnjakov s področja industrije, 49 jugoslovanskih študentov pa bo šlo v inozemstvu.

Tišinska občina v Prekmurju je bila včasih med najbolj zaostalimi in najbolj siromašnimi. Zato jih ni malo, ki so morali za kruhom po svetu, 155 izseljencev, res ni majhna številka za eno občino. Danes je tudi tišinska občina na poti napredka. Vse vasi imajo elektriko. Osem zadrug združuje kmetovalce. V Gradišču in Tišini so postavili lepe zadrugne domove, v Borecih pa so zgradili gasilski dom. Tišinske in druge matere iz bližnje okolice so zelo zadovoljne z otroškimi vrtcem, ki ga je uredil občinski ljudski odbor v tišinskem gradu.

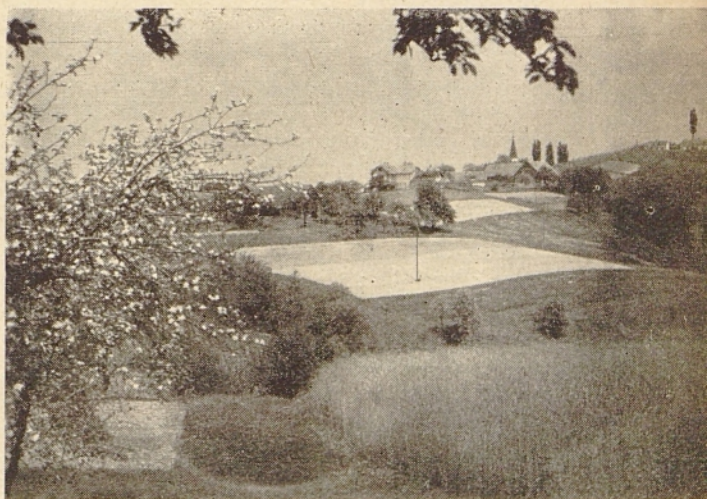
V Biljah pri Gorici je umrla 82-letna Marija Peric, rojena Nemeč, babica pianista Antona Solerija iz Buenos Airesa. Pokojna zapušča v Argentini hčerki Vilmo in Elizabeto, sina Antona in Leopolda, v Egiptu hčerko Natalijo, doma pa sina Rudolfa in hčerko Vinko. Njen pogreb je pokazal, da je bila pokojnica zelo priljubljena. Svojem izreka iskreno sožalje uredništvo »Rodne grude«.

Krepkega prvorojenca sta dobila zakonca Ervina Perica v Biljah pri Gorici. Poleg sorodnikov doma so jima k družinski sreči čestitali Ervinov stari oče, 85-letni Anton Suban, ki živi v Braziliji ter strica David in Rajko prav tako iz Brazilije. Iz Argentine so jim poslali čestitke strici Rudolf, Rado in Ivan Suban, Leopold in Anton Peric ter teti Vilma in Elizabeta Soler, iz Egipta pa teti Danica in Marica Suban ter Natalija Peric.

V Ljubljani je umrl Frank Medica, soustanovitelj SNPJ v Chicagu, ZDA. Dne 10. maja je umrl v Ljubljani v visoki starosti Fran Medica, eden od soustanoviteljev Slovenske narodne podporne jednote v Chicagu. Medica se je priselil v ZDA s Krasa leta 1901 in se je nastanil v Pueblu, Colo. Ker napredna podporná društva tedaj še niso imela svoje zveze, je pričel pripravljati njeno ustanovitev. Z rojakom Martinom Kondo, ki je bil lastnik majhne tiskarne, sta ustanovila svobodomiselní list Glas Svobode, katerega prva številka je izšla v Pueblu 21. oktobra 1902. List, ki sta ga urejala skupaj s Kondo, se je 1903 preselil v Chicago, ki je bil tedaj poleg Clevelanda najbolj razgibano središče ameriških Slovencev. Bil je član pripravljalnega odbora za ustanovitev Slovenske narodne podporne jednote (SNPJ) in je bil na ustanovni skupščini aprila 1904 izvoljen za njenega prvega tajnika. S tovariši in soustanovitelji SNPJ Mladičem, Frankom Petričem, Vrščajem, Badovincem in brati Stonichi je sestavil program te nove napredne zveze. 20. maja 1904 je odložil uredništvo Glasa Naroda, ki ga je prevzel za njim znani delavski prvoborec Jože Zaverčnik. Kmalu je odložil tudi tajništvo SNPJ ter se je vrnil v domovino. Za delo, ki ga je v letih svojega bivanja v Ameriki izvršil v korist napredne misli med našimi rojaki, mu je med njimi ohranjen časten spomin.

Kropa, staro gorenjsko naselje, kjer so se že v davnini prebivalci ukvarjali z železarsko obrtjo. Rudo so dobivali pod Jelovico in Rattovcem

Mala Nedelja

NOVO PRERAŠČA STARO

Koksarna v Zenici

Zdaniilo se je. Ljudje v brzovlaku odpirajo okna in občudujejo pokrajino.

Zazrl sem se s popotniki v pokrajino, po kateri smo brzeli. Zazdelo se mi je, da sem kakor tujec, ki se bo moral seznaniti s tistim kosom življenja, ki se je v teh letih pomaknilo naprej.

Kolikokrat mi je že te kraje objelo oko. Danes so drugačni kakor pred leti. Spremenjeni so od dela človeških rok. In jutri? Drugačni bodo. Drugačni, zakaj človeški duh snuje in človekove roke spreminjajo in ustvarjajo.

Bosna, najbolj zaostala dežela, jugoslovanski Orient. Da, do včeraj je držala ta krilatice. Danes že izgublja veljavo. Mesta so se približala vasem, vasi mestom, novim industrijskim središčem. Zenica, Tuzla, Jablanica, Banovići, Kreka, Lukavac, Prijedor, Ilijaš... to so imena do včeraj skoraj neznanih krajev. Danes pa jih izgovarjamo, kadar govorimo o milijon tonah premoga, sto in sto tisočih tonah jekla, železa in koksa, kadar govorimo o električni energiji, strojnih tovarnah, železni rudi, kadar govorimo o človeku, ki se je iztrgal iz zaostalosti in se prerodil... In kakor obe tajo strokovnjaki, se bodo jutri slanin vrelcem pridružili še vrelci belega zlata — nafte in še polno dragocenosti bodo iztrgali iz neder te do nedavna zapuščene zemlje.

Po vojni zgrajene železniške proge in ceste so približale nove industrijske in mestne četrti podeželju. Muslimanske žene si nič več ne zastirajo lic. Feredž ne vidiš nikjer več. Tudi fesi se umikajo sodobnejšim pokrivalom. Otroci obiskujejo novozgrajene šole in gimnazije. Značilne turške hiše s prizidki, zamreženimi okenci in visokimi plotovi se umikajo sodobnim stanovanjskim zgradbam... Novo, bujnejše življenje prerašča staro. Človeški duh snuje, človekove roke ustvarjajo in spreminjajo.

V Zenici, središču jugoslovanske jeklarne industrije, sem izstopil. Kraj čudnih

nasprotij. Mesta skoraj ne ločiš od železarne, zakaj železarna se razrašča z neznanško naglico. Železarna in mesto se prepletata kakor dve neločljivi stvari... Poleg najmodernejših stanovanjskih hiš stoje stare hišice... V starih železarskih obratih prevladuje fizična moč delavcev, v novih razum in znanje.

V teh nekaj povojnih letih se je Zenica razrasla v veliko industrijsko središče. Pravcat gozd dimnikov, vrsta novih tovarniških stavb in naprav: plavži, koksarna, valjarne, jeklarna, kovačnica... Ob šestih zjutraj, dveh popoldne in desetih zvečer se ob plavžu, koksarni, valjarnah izmenjavajo posade. Delo ne sme zastati niti za trenutek, zakaj visoke peči in martinovke so nenasične. Več kot devet tisoč parov rok streže strojem, polni peči, kuje...

Sprehod po železarni, po velikih dvoranih, med novimi stroji in napravami je utrudljiv, včasih kar nevaren in vendar nadvse zanimiv. Visoko pod stropom prostornih dvoran plovejo žerjavi kakor ponosne planinske ptice in nosijo v svojih železnih »rokah« tone in tone težke tovore. V valjarni švigajo razžarjene železne kače in iz plavžev in martinovk lije curek surovega jekla in železa...

Plavžarji sponosom razlagajo, da izlijejo vsak dan samo iz enega plavža tudi do 600 ton surovega železa. Šest sto ton surovega železa, to je toliko, kot ga izlijejo iz vseh jeseniških in vareških plavžev v enem dnevu. Nova koksarna, tovarna zase, preskrbuje plavžarje z dragocenim gorivom. V martinarni kale jeklo po novem postopku, kar naravnost iz tekočega surovega železa. V velikih dvoranih bluming valjarne so zložene cele skladovnice jeklenih blokov. V kovačnici kujejo nekaj deset ton težke osi, obdelujejo dele za turbine, za lokomotive, ladje...

Vsak obrat je tovarna zase, vsi skupaj pa metalurški kombinat, najmočnejše središče jugoslovanske jeklarne industrije.

iz življenja naših rojakov V ALEKSANDRIJI

Jugoslovanski dom v Aleksandriji, ki je bil lani ponovno odprt, živo deluje med svojimi člani, da bi se vezi med rojaki in domovino še bolj utrdile, in bi rojaki čimbolj spoznali razvoj in napredek v domovini ter ostali, čeprav daleč od nje, neodtujeni sinovi svoje stare domovine.

Slovenci, ki tvorijo večino jugoslovanske nasebine v Aleksandriji, so stalni obikovalci Doma. Najbolj prizadevno delujejo med Slovenci v nasebini podpredsednik Jugoslovanskega doma Teodor Trobec in člani upravnega odbora Albert Silič, Stanislav Šatej, Ferdinand Simsič in Marta Mozetič. Dne 27. februarja so na letnem občnem zboru člani soglasno izvolili stari odbor, ki mu predseduje Josip Zibilič.

Trpanovski

V tem poslopju (slika desno) ima svoje prostore Jugoslovanski dom

Člani jugoslovanske vojne misije (slika desno spodaj) v prisrčnem razgovoru z odborniki Jugoslovanskega doma. Od leve proti desni: Cedimir Cvrlja, član jugoslovanskega poslaništva v Kairu, Josip Zibilič, predsednik društva Jugoslovanski dom, Rodoljub Vukanović, šef vojne misije in Viljem Pasarič, ataše jugoslovanske vojne mornarice

Skupina slovenskih izseljencev (slika levo spodaj), članov društva Jugoslovanski dom v Aleksandriji

Letos bo zeniški kombinat dograjen. Od prve svetovne vojne se je zmogljivost te železarne v proizvodnji surovega železa povečala le nekaj več kot za enkrat. Ko bodo obratovali vsi trije plavži, bo proizvodnja podesetonjena. 236.000 ton surovega jekla smo stalili pred vojno. Iz treh zeniških plavžev, novih seveda, pa bo letos priteklo 600.000 ton surovega železa in iz martinovk 750.000 ton jekla. Ena sama jeklarna bo torej nadomestila vso predvojno proizvodnjo surovega jekla. V štirih baterijah koksarne bodo proizvedli 400.000 ton koksa in v valjarni izvaljali pol milijona ton proizvodov...

Ob šestih zjutraj, dveh popoldne in desetih zvečer se izmenjajo posade, delavci prihajajo in odhajajo. Od daleč so prišli in daleč se vračajo. Prišli so s hribov, iz samotnih vasi, zakaj utrip tovarne je čutiti daleč, daleč zunaj na podeželju. Tisoče ljudi prihaja v tovarno in tisoče se jih vrača na svoje domove in iz vasi se umika zaostalost napredku.

Ne, Bosna ni več ena najbolj zaostalih dežel, ni Orient, temveč dežela, kjer svoboden delavec po svoji zamisli, s svojo ustvarjalno močjo in svojim razumom oblikuje življenje in podobo teh krajev.

Peter Dornik

SAMORASTNIKI

(Nadaljevanje)

Rojstvo tretjega pankrta je pri Karničniku slednjič zazorilo sklep, ki ga je dotlej še vedno odlagal, v upanju, da se bo stvar vendarle nekako preložila. Poleg nesrečne zveze z Meto je dala povod za njegov odločilni korak še pijača, kateri se je Ožbej v svoji razdvojenosti zmeraj bolj vdajal.

Karničnik se je torej odpravil na graščino v Doberloves in izjavil:

»Primoran sem, da za čast naše hiše odvezam Ožbeju prvorojenstvo. S tem pa razveljavljam tudi njegovo vojaško oprostitev. Vzemite ga k soldatom, mogoče ga bo to izmodrilo. Grunt bo dobil mlajši sin.«

Graščina je storila po njegovi želji. Na Laškem je pravkar bila vojna in cesar je potreboval vojščakov. Kakor blisk se je raznesla po Podjuni in po Beli novica, da se je Karničnik odpovedal svojemu sinu in ga dal v vojsko. Čeprav je mnogo ljudi prej odobraval neizprosno stališče starega Karničnika, ki je hotel z vsemi sredstvi prepričati zakon med Ožbejem in Meto, je bilo zdaj zmeraj več takih, ki Karničnikovega koraka niso odobraval in so se zgražali.

Ožbej in Meta sta dobivala zmeraj več pristašev. Dočim je soseska gledala Meto doslej le kot veliko prešušnico, veliko grešnico, je ta Karničnikov korak povzročil, da je jela imeti to zvezo za nekaj globljega, nekaj svetlejšega in lepšega. In že so se čuli glasovi:

»Zakaj se ne bi vzela, če se imata rada...«

V ljudski duši se je začel v prvih obrih oblikovati trnovi venec, ki ga je spleta la ljubezen med tema dvema nesrečnima človekoma, od pokore, ki jo je morala Meta pretrpeti na Karnicah, do pretepanja na graščini. To privrženstvo je raslo počasi, kakor prihaja rosa na travnike; človek niti ne zapazi in mahoma se vse bliska okoli njega.

Na dan Ožbejevega odhoda na vojno se je že pokazalo, koliko ljudi je bilo na njegovi in Metini strani. Soldati so se zbirali v Doberlovesi, od koder so se potem odpeljali z vozovi do Celovca. Od vseh strani se je zbralo mnogo ljudstva, vsakogar je kdo spremljal, celo najbolj zapuščenega hlapca. Le Ožbej s Karnic je prišel sam. Mogoče

so Karničniki slutili, da se javno mnenje spreobrača proti njim, mogoče pa so tudi slutili, da bo Ožbeja spremila Meta, pa jim sovraštvo ni dalo, da bi šli še oni.

Bilo je prvič, da sta se Ožbej in Meta javno pokazala pred svetom. Meta je prišla z vsemi tremi otroki in mogoče so otroci takrat tudi šele prvič videli svojega očeta. Ljudje so bili žalostni in potrti, ker se je vojne vsak bal, a kljub temu ni nihče zamudil pogledati Ožbeja in Meto, toliko je bilo zanimanja za oba.

Dasi je bila Meta že mati treh otrok in je prestala takšne muke, je bila med vsemi zbranimi ženskami v Doberlovesi najlepša. Bila je ko sonce, pred katerim se je moralo vse skriti. Pri slovesu ni jokala kakor druge ženske. Ta močatost jo je delala še lepšo. Ožbej je bil globoko ganjen; prvič se je smel pokazati med ljudmi ob Metini strani in videl je, iz stoterih oči je mogel brati, kakšen biser je Meta.

Marsikdo, o katerem bi si ne mogel misliti, je pristopil in jima stisnil roko. Posebno tisti, ki so odhajali na vojno, so jima odkrivali svoje duše. Vojna naredi tiste, ki ji morajo biti žrtvovani, mehkejše, pristopnejše in odpustljivejše, saj pravi star pregovor, da se na vojni odpuščajo najbolj zarjaveli grehi. In ko so se pomikali okinčani vozovi iz vasi, je marsikatera roka mahala Meti, je marsikak glas klical:

»Meta, nič ne maraj, vojne bo konec, mi pridemo nazaj.«

Potem se je zgodilo, da jo je neka družina pobrala na cesti in jo vzela na voz, s katerim se je odpeljala skoraj do domače kajže. Meta je sprevidela, da svet ni tako skuren, da zna ločiti pravico od krivice. To ji je vtilo novega poguma v srce, da se je ob pogledu na svoje tri otroke začutila trdno in močno in je zaupljivo gledala v bodočnost...

Čez dve leti se je Ožbej kot amažnik¹² vrnil z vojne s prestreljeno nogo. Šepal je, razen tega pa še rajši pil kot pred odhodom. Zato ga na Karnicah niso bili veseli. Vendar je ostal pri hiši.

Čez leto dni je Meta zlegla četrtega sina...

¹² Invalid

To je nagnalo župnika, da je poklical Karničnika v farovž.

»Karničnik, zdaj pa je dovolj ciganstva! Štirje pankrti v vašem rodu, prošim vas...«

Karničnik je molčal, župnik pa je nadaljeval:

»Zaradi te svinjarije bom moral zapustiti faro. Kaj takega ni v vsej deželi! Ne preostane drugega, ko da se vzameta.«

»Nikdar in nikoli!« Karničnik se je dvignil in ves mrzel stal pred duhovnikom.

»Ta trmoglavost ne koristi nič. Ta dva niti hudič ne spravi vsaksebi!«

»Kar sem se zarekel, sem se zarekel: Hudabivška žvot ne bo nikdar gnezдила na Karnicah.«

S temi besedami je Karničnik odšel iz farovža.

Četrtega pankrta je župnik krstil za Ožbeja; ljudje so trdili, da je storil to na inat.

Tedaj se je začelo po soseski govoriti, da se bosta Ožbej in Meta vzela na proste roke, kakor se pravi »na palec«. Meta sama je silila k poroki. Najprej je prigovarjala Ožbeju, naj pregovori očeta, da ju vzame v eno izmed karniških bajt, ko pa je stari to odločno odbil, da gresta v kako drugo kajžo. Toda iz tega ni bilo nič; kadar je bil Ožbej pri njej, je bil za to, kadar pa je bil na Karnicah, je spet zapadel oblasti starega Karničnika, oblasti neupogljivih Karnic in je odlagal... Karničnik pa je šel še dlje. Izposloval je pri srenji, da je Ožbeju prepovedala ženitev z Meto. Tisti čas so srenje še imele pravico dovoljevati ali prepovedovati ženitve. Ubogi ljudje se niso mogli vzeti, da ne bi zarod padel na breme sosesk. Ožbeja je to življenje vedno bolj grizlo in za uteho se je zmeraj bolj vdajal pijači. Ščasoma je postal eden najbolj razvpitih pijancev in sicer tistih, ki jim pravijo, da pijejo na kvatre, nekajkrat na leto, toda takrat vlečejo osem dni in še dlje, dokler ne obnemorejo.

Ob takem življenju je Meta nehala pritiskati na možitev; vdala se je v usodo in živela za svoje otroke. Med njo in Ožbejem se je le toliko spremenilo razmerje, da je Ožbej poslej odkrito zahajal k njej.

Kmalu je petič zanosila. Takrat je morala prenesti še poslednji odkriti napad Karnic.

Za verne duše je šla popravljat grob svoje matere, ki je medtem že umrla. Populila je travo in hotela ovenčati grob z lepo kito zelenega bršljina z Obirja, ko so

Motiv iz Zagorja

prišle na pokopališče karniška hči in dve dekli. Ena izmed njih jo je pred leti izbičala od hiše.

Čim so jo zapazile, jih je že popadla sveta jeza in vsule so se na Meto:

»Na tem blagoslovljenem svetu ni mesta za vlačuge...«

»Še mrtvi nimajo miru pred flekami...«

»Ponovca mora ven...«

Že je začelo leteti na Meto kamenje in prst.

»Ven iz tega blagoslovljenega kraja...«

»Huj...«

Zadirljiv krik in vik sta napolnila pokopališče, na katerem je bilo precej sveta; pri vhodih so se začeli zbirati radovedneži. Vsi so pričakovali, da bodo videli zanimiv obračun med ženskami. Toda prišlo je čisto

Lepote gorenjskih planin (Vrata v Triglavskem pogorju)

drugače. Karniške babe so se pripodile že čisto do Mete. Ta se pa ni zganila, temveč je mirno stala ob grobu; z eno roko je držala Ožbeja na rodi, z drugo pa Gabra za roko. Tako je stala visoka, lepa in nedostopna pred obsedenimi nasprotnicami. Te so se zganile, zasople in ko je vse pričakovalo dejanskega napada, so se Karnišnice same od sebe jele počasi z dvignjenimi rokami umikati pred Metino podobo, ki jih je na tako čuden način premagala.

Prešušnica ni klonila glave, vlačuga je stala visoko zravnana pred svetom, iz nje je blestel neki nepremagljiv čar lepote, materinstva in moči. Iz gruč, ki so se zbrale, se je začul škodoželjen smeh, ki pa ni veljal Meti, temveč se je z vso ostrino zarezal v duše karniških žensk.

Meta se je zganila šele tedaj, ko so bile njene nasprotnice že daleč od nje, čeprav so se še zmeraj obračale proti njej, kot bi se ne mogle ločiti od tega pogleda. Prevzelo jo je doslej nepoznano čustvo samozavesti, enakovrednosti in to čustvo jo je navdalo s hladnim, vzvišenim prezirom. Vsa polna

zavzetja, ki ji je dalo moč, da je tako lahko zmagala svoje nasprotnice, je šla skozi vas; to zavzetje je ni več zapustilo, prebujalo jo je k doslej nepoznani samozavesti, k odporu, k moči, da je začela sama sebi rekati:

»Kje je še katera, ki je bila za svojo ljubezen živa žgana... kje je katera, ki je bila za svojo ljubezen na marternico položena...?«

Meti in Ožbeju so leta enolično minevala.

Petega sina so krstili za Vida.

Čez dve leti se je rodila Burga.

Dve leti po Burgi je prišel Primož na svet.

Tri leta za Primožem se je zalegel Til.

In tri leta po Tilu se je našla še najmlajša Nana.

Ko se je zlegla Nana, je najstarejši Gal izpolnil dvajseto leto.

Devet pankrtov... Devet Hudabivnikov, devet Karničnikov... Vsi lepi, zdravi otroci.

Okrog Mete in njenih devet pankrtov so nastajale cele legende in so se širila razna prerokovanja. Nekateri so se bali šibe božje, če bo stvar ostala pri številu devet. Drugi so s strahom pričakovali novih rojstev in se bali sodnega dne, ako jih bo dvanajst; tretji so se spet tresli, da bognasvaruj, ako bi ta zibelka zazibala trinajstič...

Meti so rekali ljudje: »Pankrtska mati« ali »Pankrtnica«, otrokom pa na splošno: »Hudabivški pankrti«, pozneje pa tudi »Hudabivški samorastniki«; bajta, v kateri je ta drosa¹³ živela, je bila znana pod imenom »Pankrtska kajža«.

¹³ Čreda

(Dalje prihodnjič)

OPOZORILO

Rojaki, ki se za stalno vračajo v domovino, imajo po jugoslovanskih carinskih predpisih pravico uvoziti vse svoje premičnine, ki so oproščene vseh carinskih uvoznih taks in koeficientov. Da ne bi imeli kakšnih poznejših težav s carino, rojakom povratnikom svetujemo, da si pred odhodom preskrbijo potrdilo oziroma potni list, iz katerega bo razvidno, da so res povratniki. Imeti morajo tudi spisek vseh predmetov, ki so jih prinesli s seboj. Ta spisek naj jim overovi najbližje jugoslovansko predstavništvo. Ob prihodu v Jugoslavijo naj tako potrjeni seznam predložijo jugoslovanskim carinskim organom, ki bodo nato takoj brez nadaljnjih formalnosti izročili vse predmete upravičencu.

Kako je v novi Jugoslaviji poskrbljeno za invalide

V novi Jugoslaviji je invalidnina narodno priznanje. Zato pripada vsakemu priznanemu invalidu, po padlih borcih in umrlih invalidih pa vdovam in otrokom ali pa staršem oziroma stariim staršem, ne glede na njihovo premoženjsko stanje. V invalidskem zakonu ni prav nobene razlike med invalidi iz narodnoosvobodilne vojne in invalidi iz prve svetovne vojne.

Po zakonu o vojaških vojnih invalidih so določene pravice tako za osebne invalide (ranjene, pohabljene, poškodovane ali bolne) in pa za družine padlih borcev in umrlih invalidov in to za njihove vdove in otroke (tudi nezakonske). Če pa padli borci niso bili poročeni in niso imeli otrok, pripada invalidsko varstvo njihovim staršem ali stariim staršem.

Osebni invalidi so razdeljeni v 10 skupin po višini odstotka delovne nesposobnosti, od prve skupine, v katero spadajo 100 % invalidi, ki jim je potrebna tudi tuja pomoč, do desete skupine, v kateri so invalidi z 20 % delanezmožnostjo. Najvišjo invalidnino, namreč tako, ki jim omogoča dostojno preživljanje, prejemajo invalidi prve in druge skupine. Ker se ti štejejo za nesposobne za delo, je njihova invalidnina mnogo višja od drugih invalidnin in znaša za prvo skupino 18.000 dinarjev in za drugo 12.000 dinarjev. Invalidnine od tretje do desete skupine se gibljejo med 5.500 in 600 dinarji na mesec.

Vdovam, otrokom ali staršem padlih borcev pripada osnovna invalidnina 1.200 dinarjev, ki se sorazmerno zvišuje po številu članov v družini. Starši, ki jim je padel edini otrok in tudi tisti, ki so zgubili v borbah več otrok, prejemajo mesečno invalidnino v znesku 1.800 dinarjev. Vdovam, katerih možje so bili prej v delovnem razmerju, izplačuje zavod za socialno zavarovanje tudi družinsko pokojnino, ne glede na njihovo starost, ki je sicer za prejevanje take pokojnine predpisana.

Poleg invalidnine je predviden tudi invalidski dodatek, do katerega so upravičeni tisti osebni invalidi od tretje do desete skupine, ki niso zaposleni in nimajo lastnega premoženja. Prav tako lahko dobijo ta dodatek vdove in starši padlih, ki so stari ali nesposobni za delo.

Toda invalidnina ni najvažnejša med določili invalidske zakonodaje. Vsi osebni invalidi pa tudi družine padlih ali umrlih invalidov, ki imajo pravico do invalidskega dodatka, imajo pravico do brezplačnega zdravljenja, zdravil in bolnišnice, prejmejo pa lahko tudi brezplačno razne proteze in druge ortopedske pripomočke, če so jim ti potrebni. Pravico do brezplačnega zdravstvenega varstva imajo tudi starši, ki so izgubili edinega ali več otrok.

Se prav posebna pridobitev izredno dobre invalidske zakonodaje je v tem, da imajo invalidi tudi pravico do brezplačnega topliškega in klimatičnega zdravljenja. Tako se je na primer v letu 1954 zdravilo v raznih toplicah, zdraviliščih na morju pa tudi v planinskih krajih nad 15.000 osebnih invalidov in članov družin padlih borcev iz vse Jugoslavije, od tega samo iz Slovenije nad 1.400.

Ko gredo invalidi — to velja tako za osebne invalide kakor tudi za družine padlih borcev —

na pot zaradi nabave protez, v bolnišnico, na topliško ali klimatično zdravljenje, imajo vselej brezplačno vožnjo. Za osebno uporabo pa imajo letno osebni invalidi 6, rodbine padlih borcev pa 2 vožnji s 75 % popustom. Prav tako imajo te družine možnost enkrat letno peljati se na grobove padlih s 75 % popustom. Ta popust velja za vlake, kakor tudi za ladje in avtobuse.

Seveda je med invalidi tudi precej takih, ki zaradi svoje invalidnosti ne morejo izvrševati svojega prvotnega poklica. Vsi ti imajo pravico in možnost do brezplačne prekvalifikacije. Veliko teh je bilo v prvih povojnih letih v invalidskih domovih, kjer so se preusposabljali, danes pa se posamezniki, ki so se šele sedaj odločili, preusposablajo po raznih tovarnah in podjetjih. V Sloveniji se je na ta način doslej prekvalificiralo že nad 700 invalidov in še danes jih je na preusposabljanju 82. Ti, kakor tudi tisti invalidi, ki študirajo na visokih šolah in tudi teh ni malo, prejemajo štipendije v taki višini, da se lahko preživljajo.

Zavodi za rehabilitacijo invalidov, ki jih imamo v Beogradu, Novem Sadu, Banja Luki in Zagrebu, pa tudi v Ljubljani ga že gradimo, a oddelek tega zavoda že posluje nad 1 leto, skrbijo za pravilno medicinsko pa tudi polklicno rehabilitacijo vojaških vojnih invalidov. Danes preusposablajo tudi že invalide dela.

Z zakonom o vojaških vojnih invalidih so zaščiteni tudi otroci padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja. Zanje prav posebno skrbita organizaciji Zveza borcev in Zveza vojaških vojnih invalidov, ki skrbita predvsem, da se otroci izšolajo in izučijo raznih poklicev. Posebna skrb je posvečena zdravju otrok. Tako je lani poslala Zveza borcev v razne počitniške kolonije nad 3000 otrok, letos pa jih bo šlo nad 6000.

Invalidi pridno sodelujejo tudi pri športu. Najdemo jih med plavalci, telovadci, kegljači, smučarji itd. V Ljubljani so že imeli invalidsko plavalno tekmo, v Kranjski gori so tekmovali invalidi smučarji za državno in republiško prvenstvo, v raznih športnih disciplinah so bila prirejena medrepubliška invalidska tekmovanja v Ljubljani, Novem Sadu, Beogradu, Mariboru, Celju itd.

Vekoslav Mlekuž

Invalidi smučarji v Kranjski gori

Domovina

FRANCIJA

»SLAVČEK« NAM JE ZAPEL

Dne 11. aprila je priredilo društvo »Slavček« iz Freymyng-Meerlebacha koncert v dvorani Jager v starem Stiringu. Koncert je bil prirejen za slovenske rojake iz Stiring Wendla, ki nimajo svojega društva.

Začetek je bil ob štirih popoldne in rojaki so do zadnjega koticčka napolnili dvorano. Slovenske pevce in tamburaše je pozdravil francoski pevski zbor s krasno rudarsko pesmijo v francoščini in nemščini.

Polne tri ure je trajal program. Mešani zbor »Slavčka« je zapel osem pesmi, ženski pevski zbor dve in moški tri slovenske narodne pesmi. Mladi »Slavčkovi« tamburaši pa so zaigrali deset domačih skladb, ki so navzoče nadvse navdušile.

NI MU BILO DANO SE ENKRAT
VIDETI DOMOVINO

V petek, 15. aprila je društvo »Slavček« iz Freyminga pokopalo svojega delovnega člana Jožefa Dobravca, ki je bil rojen 7. II. 1895 v Polju pri Brežicah. Zapustil je ženo, dva sina in štiri hčere. Nekaj dni pred smrtjo mi je dejal, da je že dve

leti upokojen, hoče pa delati še kakšnega pol leta, samo da bi si prislužil denar za potovanje v domovino, kamor ga je zadnja leta z vso silo vlekle domotožje. »Letos hočem videti svoje ljudi, saj bo morda zadnjikrat...« tako je dejal. Toda smrt mu je prekržala račune.

Pokopala ga je stara rudarska bolezen silikoza, zraven se je pa močno prehladil. V zadnjih trenutkih je bil v mislih doma na rodni grudi in je klical brata Gusta in sestro Marico. Bolnišnica ga je vrnila domov, ker mu niso mogli več pomagati, izdihnil je na pragu domače hiše.

Člani društva »Slavček« so ga z društveno zastavo spremili na zadnji poti in mu poklonili lep venec. Naj mu bo lahka tuja zemlja, v kateri je pustil žulje svojega dela!

Jože Knaus, Freyming

PA SE NEKAJ NOVIC IZ NASEGA
ZIVLJENJA

Obe društvi Združenja jugoslovanskih izseljencev v Sallau-minesu in Bruayu zelo lepo napredujeta. Da so v odborih teh društev res pravi ljudje, je dokaz to, da število članstva stalno narašča. V Vinglesu se

pa rojaki pripravljajo, da ustanovijo novi odbor. V vsem Pas de Calaisu je zelo razširjena »Rodna gruda«, ki nam prinaša res lepe članke, zgodbe in slike iz domovine in z vsega sveta, kjer živijo naši rojaki. Po letošnji pozni zimi imamo izseljenci polne roke dela na poljih in vrtovih, ko pa pride ljuba »Rodna gruda«, pozabimo na delo in pustimo vse, dokler ne prečitamo lista od začetka do konca. Tudi drugi časopisi, ki jih dobimo iz domovine, grejo iz rok v roke. Zelo veseli smo radijskih oddaj ob četrtkih in sobotah.

Res smo zelo hvaležni vsem v domovini za vse to, kar nas tesno zblizuje in veže z drago daljno rojstno deželo.

Ob koncu preteklega leta smo izgubili člana Združenja Valentina Koširja, ki je umrl v Halikurtu, star 60 let. V Francijo je prišel leta 1924. Pokojnik, ki je bil od začetka član združenja, je zapustil ženo, 5 sinove in hčerko.

V Bruayu so v marcu pokopali rojakinjo Anno Gomilar, rojeno Kremžar, staro 68 let. Za njo žalujejo mož, štiri hčerke in sin, ki so že vsi preskrbljeni. Ena njena hčerka je omožena v Zagorju ob Savi.

Naj pokojna rojaka počivata v miru pod tujo rušo!

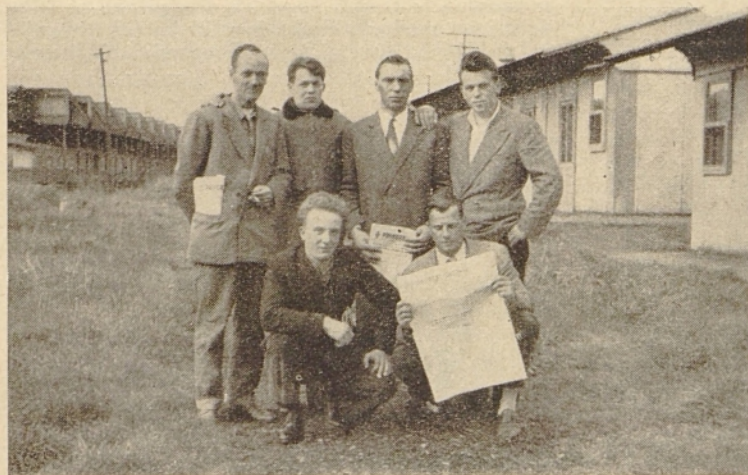
Mihael Oprešnik, Houdain

AVSTRALIJA

»VESELI SMO VESTI IZ DRAGE
DOMOVINE...«

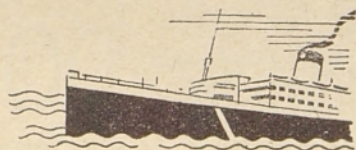
Predvsem mi prosim oprostite, da vam pišem v italijanščini. Po zaslugi fašizma ne znam pisati v svojem lastnem slovenskem jeziku. Zahvaljujem se vam za »Rodno grudo« in prosim, da mi sporočite, koliko znaša naročnina v avstralski valuti. Danes smo bili vsi zelo veseli, ker smo lahko brali vesti iz naše drage domovine Jugoslavije.

Gotovo veste, da sem Tržančan in da sem v Avstralijo komaj prišel. Bil sem izvoljen za predstavnika Mladih demokratičnih Slovencev. O tem vam

Naši rojaki v Adelaidd v Avstraliji. Na sliki: M. Sancin, S. Brinskote, R. Petelin, B. Rebula. Spodaj: A. Gruden in B. G. Skilan (bere Primorski dnevnik)

na tujih tleh

več sporočim prihodnjič, ko prejmem od vas sporočilo, koliko stane naročnina in se bomo na list naročili v večjem številu. Pošiljam vam fotografijo iz Adelaide v Avstraliji, kjer sem se slikal s tovariši — samimi Slovenci, ki so se izselili v Avstralijo. Jaz čitam na sliki Primorski dnevnik. Veselilo nas bo, če boste sliko objavili.

Sprejmite pozdrave od demokratičnih Slovencev v Avstraliji.

Zivela Jugoslavija s predsednikom Titom na čelu!

Boris Josip Skilan, Adelaide

EGIPT

IZGUBILI SMO NAJSTAREJŠO SLOVENKO

Dne 26. aprila je umrla v Aleksandriji 80-letna Natalija Pauletič, rojena v Mirnu na Primorskem. Ta najstarejša Slovenka v naši naselbini je bila povsod dobro znana in spoštovana, predvsem seveda med Slovenci, kjer je bila nekakšna mamica mladim slovenskim izseljenkam, ki jim je pomagala s svojimi bogatimi izkušnjami in nasveti ter skrbela, da so dobile zaposlitev. V letih 1920 do 1932, ko so Primorski Slovenci bili prisiljeni, da zaradi fašističnega nasilja zapuste rojstno deželo, je mnogim pomagala pri izselitvi v Aleksandrijo.

Kljub visoki starosti je do zadnjega živo spremljala vsa dogajanja v rojstni domovini, ki jo je srčno ljubila. Bila je ponosna na svoje slovensko pokrajino, ostala je do zadnjega čvrsta korenina slovenskega rodu, in je doba 60 let, ki jo je preživela v tujini, ni prav v ničemer spremenila. Med zadnjo vojno je sodelovala v vseh rodoljubnih akcijah naših izseljencev ter je bila ena izmed prvih članov Jugoslovanskega doma, kjer se je udeleževala vseh sestankov in prireditev. Kadar pa ji je to preprečila bolezen, se je opravičila in poslala na prireditev lep šopek cvetja. Z njeno smrtjo je slovenska naselbina v Aleksandriji

izgubila zaslužno delavko za slovenske izseljence. J. Z.

ZDA

DVE SLOVENKI UMRLI V STAROSTI PO 99 LET

Letos februarja je umrla v Gilbertu, Minn. v starosti 99 let slovenska rojakinja Marija Maček. Doma je bila iz Logatca in je bila v Ameriki nad

Rojakinja Uršula Zattich iz Springfielda, Ill. s sestro in sinom

60 let. Bolehala je daljšo dobo. — 30. marca pa je umrla rojakinja Mary Brinc, roj. Bajuk iz Eveletha, Minn. Rojena je bila v vasi Božjakovo pri Metliki 23. februarja 1856 in je letos praznovala 99-letnico rojstva. Kljub veliki starosti je bila izredno trdna in do smrti zaradi bolezni ni prav nič ležala.

SPET TRI ZLATE POROKE

Dne 5. februarja sta praznovala v Culver Cityju, Calif. v krogu svojih sedmih sinov in petih hčera zlato poroko John in Josephina Rebol. John je doma iz Gornje Livnice pri Ljubljani, Josephina pa je iz Dobropolja na Dolenskem. Vsa družina je včlanjena v društvu »Orel« št. 21 SNPJ v Pueblu, Colo. — Istega dne sta praznovala v Herminie, Pa. 50-letnico srečnega zakonskega življenja tudi John in Mary Grosely (Grošelj), ki sta vzgojila tri sinove in štiri hčerke v zavednem pripadnikih drugega slovenskega rodu v ZDA. — 6. marca pa sta obhajala zlato poroko v Barbertonu, O. rojaka George Lauter in njegova žena.

RADIJSKI NASTOP ZBORA »TRIGLAV« IZ KIRKLAND LAKE, KANADA

Slovenski pevski zbor »Triglav« je imel 10. aprila zvečer radijski nastop na radijski postaji CJKL Kirkland Lake, Dial 560. Zapeli so nekaj slovenskih velikonočnih in nekaj narodnih pesmi. Nastopili so moški, ženski in mešani pevski zbor. Kanadski Slovenci menijo, da so take oddaje za naše v Kanadi precej raztreseno stanujoče rojake pomembni in važni kulturni dogodki, ki dvigajo narodno zavest.

OB ZAKLJUČKU LISTA SMO PREJELI IZ ARGENTINE BRIDKO VEST, DA JE V CORDOBI NENADOMA UMRL, ZADET OD SRCNE KAPI, EDEN NAJMARLJIVEJSIH JAVNIH DELAVCEV V TAMKAJSKI SLOVENSKE NASELBINI IN ZVESTI SOTRUDNIK »RODNE GRUDE« ROJAK

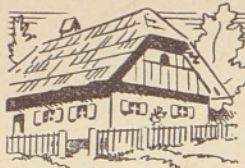
ANTON STEPAN

GLAVNI TAJNIK SLOVENSKEGA DELAVSKEGA PODPORNEGA DRUŠTVA »EDINOST« V CORDOBI

SMRT MU JE PREKIÑILA UTRIP ŽIVLJENJA PRAV V DNEH, KO SE JE PO DOLGIH LETIH NAMERAVAL ZA VSELEJ VRNITI K SVOJI DRAGI DRUŽINI V ROJSTNO DOMOVINO.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA IN UREDNISTVO »RODNE GRUDE« GLOBOKO SOČUSTVUJETA S TEŽKO PRIZADETIMI SVOJCI.

NAJ BO ZVESTEMU, ZAVEDNEMU SINU SLOVENSKE DOMOVINE SLADEK POCITEK V DALJNJI, TUJI ZEMLJI!

DOM IN DRUŽINA

Ohranimo našo lepo narodno nošo

NOŠA V PREDGRADU V POLJANSKI
DOLINI OB KOLPI

Kakor Viničanke, tako so tudi Poljanke v 19. stoletju oblačile belo platneno krilo »robačo«, ki so jo zavezovale v pasu. Životka niso poznale. Vrhnja jopica, »rokavi« se od »opleča«, ki ga nosijo Viničanke, razlikuje predvsem v kroju. Rokavi (»zapestniki«) se pri tej noši tesno oprimejo podlakti, nad komolci pa stoje balonasto. Širok ovratnik, ki pada po hrbtu, ima po dolžini položene gube. Značilno za poljansko žensko nošo je drobno valovito gubanje »krišpanje«, ki ga žene opravijo pri pranju oziroma sušenju. Krilo zgubajo vodoravno, pri jopici pa so nagubani le rokavi. Poljanke nosijo pisane predpasnike iz kupljenega blaga. Spodaj krasi predpasnik našito gubanje »granira«. Volneni pasovi »repki« so rdeče, modro in zeleno pretkani, niti so na koncih zvite v dolge vrvice, ki vise po krilu, ko pas zadaj zavežejo. Bele nogavice iz domače volne imenujejo »hlačice«. Ob nedeljah pa so nosile rdeče kupljene nogavice »habene hlačice«. Obuvalo domačega dela so »črapi«. Ti so pleteni iz domače bele volne, podplatli pa ukrojjeni in sešiti iz krp. V dežju in snegu so žene nosile »postole«, čevlje, podobne moškim. Poljanke so se nekoč pokrivalo z belimi pečami, kasneje pa z rutami živih barv. Znak poročenih žena je »pocél«, ki so ga v novejšem času nosile mladoporočene »snah«, le do prvega poroda. »Pocel« je nekakšna kapica s koničastim vrhom, kamor so Poljanke spravliale spletene lase, da je pocel stal lepo pokonci. Okoli glave so ga povezovala s trakom »tropotico«. Pozimi so žene oblekle še brezrokavno »seknjo« iz belega sukna. Ob robovih je bila zeleno obrobljena; segala je do pod kolen.

Poljanska moška noša se v bistvu ne razlikuje mnogo od viniške, pač pa se kažejo velike razlike v delih, ki nošo izpopolnjujejo. Srajca (»robača«) in hlače (»braguše«) so pripravane s pasom (»čemerjem«), ki

Noša iz Poljanske doline v Beli krajini iz prve polovice 19. stoletja

je tu vedno rdeče barve. Pod ovratnik robače zavezujejo živordeč trak v pentljo. Poljanec nekoč ni poznal klobuka; pokrival je rdečo kapo z ravnim vrhom in črnim cofom. Medtem ko so splošno nosili visoke črne čevlje, so imeli škornje le bogatejši. Opank niso poznali.

Vse dele obleke so v Beli krajini ukrojile in sešile žene in dekleta. Sivale so na roko z domačim »koncec« (sukancem). Rekli so, da se dekleta ne sme poročiti, dokler ne zna lepo všiti »tura« (kozica med hlačnicama) ter sama ukrojiti in sešiti možu »robače«.

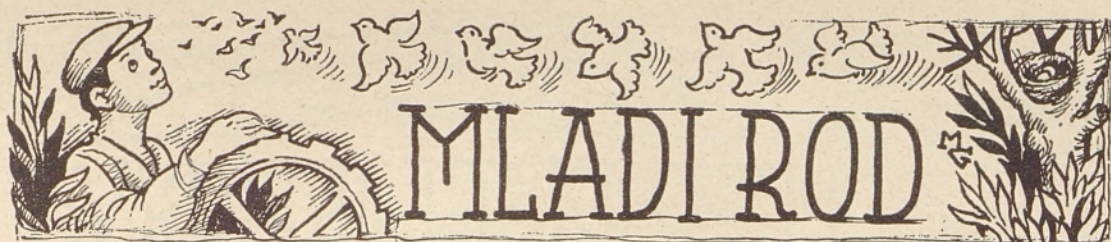
Zakaj je umrljivost pri moških večja kakor pri ženskah

Splošno je znano, da žive ženske delj kakor moški. To je dokazano z mnogimi statistikami. Znanstveniki, ki so proučili vzroke večje umrljivosti moških, trdijo, da leži poglavitni vzrok v napačni prehrani moških. Ženske v srednjih letih zmerno jedo, ker se boje za vitko linijo. Pri moških pa moda nima toliko besede in posebno pri dobri jedi in pijači ne mislijo nanjo. Posledice tega pa so razne srčne bolezni, bolezni ožilja, visok krvni pritisk, poapnenje žil in podobno. Zamaščeni ljudje pogosto zbole za vnetjem ledvic, jeter in žolčnika, za sladkorno boleznijo in podobno.

Takoj ko se prične moški rediti, mora pametna gospodinja spremeniti njegov jedilnik. Namesto slaščic po obedu in drugih izdatnih poobedkov postrezimo za izpremembo s solato, ki jo damo na mizo kot predjed. Solata bo zmanjšala tek in kalorije, obenem pa učinkuje zelo osvežilno. Masten narezek za malico nadomestimo s svežim sadjem ali za izpremembo s kompotom, ki pa ne sme biti presladek.

Če predpiše zdravnik shujševalno kuro, tudi pri tem ne smemo pretiravati. Hujšanje mora biti postopno, obenem mora imeti bolnik dosti počitka in ne sme prenaporno duševno delati.

Predvsem je treba vedeti to, da pametna žena lahko v mnogočem podaljša življenje svojemu možu. In to me le v tem, da ustvari možu prijeten dom, v katerem se bo res dobro počutil in se po delu oddahnil, tako da ne bo iskal razvedrila drugod. Kakor svojo težo naj nadzira tudi možovo in ko opazi, da se začinja prekomerno rediti, naj temu primerno preuredi prehrano.

Lojze Zupanc:

Šivavec in graščak

BELOKRANJSKA PRIPOVEDKA

V Gradacu ob Lahinji je nekoč živel ubog šivavec, ki ni imel drugega premoženja, ko tenko iglo in zvrhan koš dobre volje. Rad je Gračanom in okoličanom šival brageše in robače, še rajši je pel, najrajši pa je sladko vince pil. Kadar pa ga le ni imel božjaka, da bi v krčmi plačal zapitek, se je domemnil s krčmarjem, da mu bo dolg povrnil, ko bo imel denar. A ker ga je bilo pred gosti sram revščine, je krčmarju naročil:

»Kadar bom brez cvenka, bom udaril s svojim klobukom po mizi in dejal: Krčmar, ali je vse plačano?« Odgovoriti mi moraš: Bogme, šivavec, vse je plačano! Ko pa bom imel denar, bom zapitek pošteno plačal.«

In ker je bil šivavec pošten plačnik, je bil krčmarju zmehek vsčč.

V gradu ob Lahinji pa je živel graščak, ki je imel vsega na pretek in še malo povrhu. A bil je tako samogolten in požrešen, da mu nikdar ni bilo dovolj.

Ko je nekoč graščak prišel v krčmo pit, je videl uboega šivavca, kako je potlej, ko se je napil sladkega vinca, udaril s klobukom po mizi in zakričal:

»Krčmar, ali je vse plačano?«
»Bogme, šivavec, vse je plačano!« je odvrnil krčmar.

Graščak je še tisti večer poklical šivavca v grad in dejal:

»Prodaj mi svoj čudežni klobuk! Toliko zlatnikov ti dam zanj, kolikor jih bo šlo v klobuk.«

Šivavec se je zarežal in pristal na kupčijo. Graščak mu je v klobuk nasul zlatnikov, potlej pa stresel zlate cvenke na mizo in dejal:

»Vzemi zlatnike in brž od tod!«

»Tisto pa že, zlahtni gospod!« je odvrnil šivavec, si naphal

vse žepe v bragešah z zlatniki in odžvižgal domov.

Potlej je gradaški graščak povabil vso grajsko gospodo iz Bele krajine na gostijo. Odpekljali so se v Metliko in jedli in pili, kolikor so mogli. Ko pa je bilo treba plačati, je gradaški graščak udaril s šivavčevim klobukom po mizi ter zakričal:

»Krčmar, ali je vse plačano?«
Metliški krčmar pa se je zasmeljal in dejal:

»Nič še ni plačano! Dolžni ste mi sto srebrnikov.«

Nič ni pomagalo, da je graščak tolkel z umazanim klobukom po mizi in rjovel, da je vse plačano. Končno je spoznal, da ga je šivavec prevaril, plačal je sto srebrnikov in se jezen odpeljal domov. Še tisti večer je ko burja privihral na šivavčev dom, da bi ga kaznoval za prevaro. Ko pa je šivavec videl, da se njegovi bajti bliža graščak, je legel v posteljo in naročil ženi, naj graščaku pove, da je umrl...

Graščak je planil v bajto in zagledal na postelji šivavca.

»Vstani, goljuf! Z menoj boš šel v grad, vrgel te bom v ječo in sedem let boš jedel drobno lečo!«

»Kako bo vstal, ko pa je mrtev!« se je zlagala šivavčeva žena. »Od sreče, ker ste mu včeraj dali poln klobuk zlatnikov, se je tako napil, da je opoldne umrl.«

V kot je bila prislonjena palica, preprosta popotna palica, ki jo je gradaški graščak v ihti pograbil in z njo oplazil šivavca. Le-ta pa je v hipu poskočil s postelje, kakor da bi ga usekal gad.

»Ojej, od mrtvega ste me prebudili!« je zaklical šivavec. »Nihče ni vedel za čudežno moč moje palice, ki mrličev v življenje budi! Le kako, da ste vi to uganili in me mrtvega zbudili?« —

»Oho, če je pa tako, bom za plačilo, ker si me pri klobuku ogoljufal, vzela to čudežno palico!« je odvrnil požrešni graščak in odšel.

Komaj je minilo sedem dni, ko je pobreškemu graščaku umrla hči. Gradaški graščak se je odpeljal na Pobrežje in mrtvo grajsko hčerko oplazil s palico — a glej ga vraga, mrtva grajska hči se ni prebudila!

Ko je spoznal, da ga je šivavec spet ogoljufal, se je na vrat na nos podal na njegov dom, da bi ga s palico pretepel in vrgel v grajsko ječo. Ker pa ga ni dobil doma, je vprašal ženo, kam je odšel.

Šivavčeva žena pa je graščaku odgovorila, kakor jo je bil poučil njen mož.

»Oh, gospod graščak, moj mož je odšel ribe lovit! Pod gradom na mostu stoji in ribe na trnek lovil!«

»Ribe lovi!« je zarjovel požrešni graščak. »Le kako si upa v Lahinji loviti ribe brez mojega dovoljenja!«

In je pohitel na most ter zakričal:

»Šivavec, kje si?«

A šivavec, ki je bil skrit v leščevju pod mostom, je zaklical:

»V vodi sem! Povodni mož se je oženil! Povabil me je na pir in me gosti! Kar k meni v vodo skočite, tukaj lahko vsega dobite, kam si želite!«

In graščak, ki je bil bedak, je skočil v vodo, se potopil v tolmun in utonil.

Šivavec pa je še dolgo živel, saj je imel toliko zlatih cvenkov, da mu jih je bilo zadosti do konca življenja.

Tako so se Gračani iznebili poslednjega graščaka. Gradaški grad pa še danes stoji, a v njem že dolgo, dolgo noben graščak več ne živi.

DRAGI ROJAKI-DOPISNIKI!

Predvsem se najlepše zahvaljujemo za pristrčna pisma. Posebno rojakinja Ursula Zatic iz Illinoisa nam je v tem času poslala najlepše pisemce. Rojakinji Ursuli moramo povedati, da je prva številka »Rodne grude« res zaradi težav v tiskarni izšla nekaj kasneje kot bi sicer morala. Upamo, da nam ne samo ona, temveč tudi drugi naročniki tega ne bodo zamerili. Lahko pa obljubimo, da se nam v bodoče podobne težave ne bodo več ponavljale. Rojakinji Ursuli Zatic želimo mnogo veselja ob novem televizijskem aparatu. Upamo, da bo v bodočnosti v aparatu videla tudi svojo rojstno domovino, saj se pri nas tudi mnogo dela na uvajanju televizije, in smo prepričani, da bodo napore naših strokovnjakov kronani z uspehom. Rojakinji Križak Franciški obljubljam, da jo bomo razveselili s posnetkom njenega rojstnega doma v eni izmed prihodnjih števil »Rodne grude«. Vse podobne želje naših rojakov skrbno beležimo in bomo postopno vsem ustregli, samo treba je še nekoliko potrpljenja.

Zahvaljujemo se tudi rojaku Franku Aleshu iz Fontane za njegov trud pri nabiranju novih naročnikov in pošiljanju naročnin. Sporočamo mu, da smo njegovo pismo od meseca aprila prejeli in uredili tako, kot je želel. Rojaku Kovačiču Jožefu, ki že trideset let biva v Franciji, hvala za njegovo pozornost in tudi za novega naročnika.

V tem času so se nam z daljšimi dopisi med drugimi oglasili in poslali naročnine še naslednji rojaki: Frank W. Suhadolnik iz Clevelanda, J. Ridolfo iz New Orleansa, Anna Benchina iz Eveleth Minnesota in še Teresa Speck iz St. Louisa.

Uprava

ELY, MINN.

Pošiljam 2 dolarja za naročnino za leto 1955. »Rodna gruda« se mi zelo dopade in jo vselej težko pričakujem. Vas vse najlepše pozdravljam.

Angela Zargaj

EUCLID, OHIO

Priloženo vam pošiljam nakaznico za 4 dolarje kot naročnino za revijo »Rodna gruda« za mene in mojega prijatelja Andrew Ogrina iz Clevelanda.

Kot je razvidno iz dopisov, si »Rodna gruda« polagoma utira pot med naše po vsem svetu raztresene rojake. V bistvu je to edina vez med nami in rojstno domovino, ki nas je pod prejšnjimi vladami pognala v tujino za kruhom. Vsebinska »Rodne grude« je z vsako številko bolj pestra in zanimiva, kar pomeni, da imate sposoben uredniški odbor. Upam, da boste sčasoma pritegnili k sodelovanju tudi druge dopisnike in poročevalce.

Frank Cesen

INDIANAPOLIS, IND.

Sprejmite najlepše pozdrave in hvala za »Rodno grudo«. Zelo rada jo prebirava z možem. Ker mi ni znano, ali imam tudi za letos plačano naročnino od mojih sorodnikov, vam pošiljamo 4 dolarje kot naročnino za mene in mojo prijateljico Ano Trauner, ki je doma iz lepe Stajerske. Tudi njej se zelo dopadejo slike in dopisi iz naše rodne zemlje. Pred dvema leti sva z možem obiskala domovino in ostala tam štiri mesece, ki so nama potekali kot štirje tedni. Povsod so bili ljudje silno prijazni. Vse se mi je zdelo kot sanje. Ker pa nisva več med mladimi, imava z možem samo še eno željo: še enkrat videti dom, kjer mi je tekla zibelka in mi je mati pela uspavanko. Upam, da dobim še kaj naročnikov za vaš lep in zanimiv list. Vas pozdravlja!

August in Julija Zupančič

Dragi mi uradniki Slovenske izseljenske matice in časopisa »Rodna gruda«. Priloženo prejmete bančni ček za 12 dolarjev kot nakazilo za šest celoletnih naročnin. Upam, da boste v redu prejeli, všteta je tudi moja naročnina.

Jaz vam bom tudi v bodoče pomagala. Kolikor bo v moji moči, bom skušala tu in tam omeniti »Rodno grudo« in vam pridobiti novih naročnikov. Kdor pa ne bi želel imeti neprijetnosti s pošiljanjem naročnine, mu brez vsakega naplčila rada ustrezem, da bi se izognil stroškom pošiljanja naročnine, saj se tako od časa do časa pismeno oglašim pri vas.

Ostajam s prijateljskim pozdravom vdana

Jennie Troha

SPRINGFIELD, ILLINOIS

Dragi mi rojaki pri izseljenški matici!

Dolžnost me veže, da se vam pristrčno zahvalim za vaše prelepo pismo. Prav tako zelo sem bila vesela »Rodne grude«, katero sem težko pričakovala. Dobila sem vseh deset števil. Ko jo berem, sem z mislijo v tistem trenutku v svoji lepi domovini. Prav rada gledam slike rojakov po širnem svetu. Lepo je, da se imajo radi, obenem pa tako zelo ljubijo svojo rodno grudo. To je dokaz, da res ljubijo svojo domovino. Prav tako sem bila vesela, ko sem zagledala sliko od vas vseh pri Slovenski izseljenški matici in »Rodni grudi«. Po pravici povedano, ste res fest ljudje, tako da vas je veselje pogledati. Srečna bi bila, ko bi vas mogla videti s svojimi očmi, a žal se to ne more zgoditi. Nekaj že ne zaradi visoke starosti, ker bi se preveč bala dolge poti, nekaj pa tudi, ker nisem toliko premožna. Kljub temu pa bom ostala zvesta svoji rodni grudi do konca svojih dni, prav tako pa bom skušala ostati tudi zvesta naročnica na ta prelepi list

»Rodno grudo« kakor tudi druge vaše časopise. *Ursula Zatic*

FONTANA, CALIFORNIA

Cenjeni urednik »Rodne grude«! Tukaj Vam pošiljamo naročnino za mene in mojega prijatelja Frank Shineja iz Pennsylvaniije, kateri je bil tukaj s svojo soprogo na počitnicah. Dala sem jima brati »Rodno grudo«. Tako se jima je dopadla, da sta takoj postala naročnika. Tukaj se jima je tako zelo dopadlo, da sta obljubila, da se prihodnje leto zopet vidimo. To si želimo tudi mi, ker sta zelo iskrena prijatelja. Spoznali smo se po »Glasu Naroda«, kjer sem zastopnica in dopisnica že 45 let. Tako so nas spoznali Shinovi in prišli k nam v Fontano. Tu so dobili veliko znancev in prijateljev. Doma sta s Krasa na Notranskem.

Pozdravljeni!

Frances Lukanich

GOWANDA N. Y.

Pošiljam vam naročnino za »Rodno grudo«. Oprostite, ko vam je nisem že prej poslala. Zelo sem zadovoljna, ker mi niste ustavili lista, ko mi bil plačan vnaprej. Kar pogrešali bi ta list, ki nam prinaša novice od naših ljudi, posebno še, ker je tiskan tam v naši ljubi domovini.

Pošiljam pozdrave vsem čitateljem »Rodne grude«

Mary Kontel

SHEBOYGAN WISC.

Pošiljam vam naročnino za to leto in en dolar za izredno pošiljko »Rodne grude« lansko leto. Vse, kar ste mi poslali, sem porazdelila med znanke v upanju, da se bodo tudi one naročile na ta list, ker je v resnici zanimiv.

Z rojaškimi pozdravi

Anna Kotnik

SEATTLE WASHINGTON

Danes ravno je 37 let, odkar sem dospela iz rodne domovine v to deželo in sicer v Skoield Utah. Razmere so nas prisilile, da smo se že dvakrat selili; prvič v Wyoming, pred 12 leti pa v Washington, kjer se mi še najbolj dopade.

V »Glasu Naroda« sem brala članek pod naslovom: »Rodna gruda si je krepko utrla pot med slovenske izseljence«. Ker si tudi jaz želim naročiti to re-

Pionirski zbor društva »Slavček«. Zadaž levo predsednik Glogovšek, desno dirigent Rohr

vijo, vam pošiljam enoletno naročnino.

Kako neizmerno si tudi jaz želim videti sliko tam iz prelepe Bele krajine, kjer je moj ljubi rojstni dom v vasi Giršiči, občina Gradec, ki je veliko žrtvoval v osvobodilni vojni. Moje dekleško ime je bilo Simec Frančiška. Ako bi vas kdaj zanesla pot tja v Belo krajino, ustavite se na postaji Dobravnice, od tam je samo 10 minut do Šimčeve hiše.

Z rodoljubnim pozdravom

Križak Frančiška

IŠČE SE

BAN Anton, doma iz Rajhenburga. Kot nemški mobiliziranec je bil ob koncu vojne 1945 zajet od zaveznikov v Franciji. Javljal se je še iz Italije in Argentine. Zadnjikrat se je javil pred tremi leti iz: Desiro Grandi, Empresa Bartoli Camp 2, Buenos Aires, Argentina.

Išče ga njegov oče BAN Anton, Ljubljana, Prešernova 42. Kdor koli bi kaj o njem vedel, naj sporoči na Slovensko izseljensko matico ali pa njegovemu očetu.

Dolenjska zdravica

*So ptičice zbrane, v planinco lete,
tam dol na Dolenjskem je zdravje moje.
Le zbud se, le vstani ti mrzli Gorenjc,
boš videl, kaj dela Dolenjc.*

*Poseka, oklesti, pripravlja si les,
ga v butare veže, ravna si ga vmes,
na voz ga naklada, živinca pelja,
a njemu pa srce igra.*

*Je hramček odprt in pripravljen je mož,
veselo gre v goro, nabrusi si nož,
prikleni se k trti in pravi: »Svet križ,
da dobro v jesen obrodiš!«*

*On ima korajžo, zavriska na glas,
gre piti ga v hramček, če zunaj je mraz,
premišlja, kako bi hranljivo živel,
da bi še na jesen imel.*

Naš rojak John E. Klanchar na odgovornem službenem mestu

V ameriških časopisih smo pred kratkim brali razveseljivo novico, da je bil naš rojak John E. Klanchar, doma iz Laporja pri Velikih Laščah, imenovan za glavnega delovodjo pri veliki železniški družbi »Colorado & Wyoming Railroad« v Pueblu v državi Colorado. Rojak Klanchar je zaposlen pri omenjeni družbi že 59 let. V Ameriko se je izselil leta 1914, kjer je začel kot preprost delavec v žičarni. Postopoma je opravljal različna dela in sicer kot popravljalec železniških voz, potem pri gradnji novih železniških voz in kot električni varilec. Zaradi svoje izredne marljivosti in sposobnosti je postal leta 1946 pomočnik glavnega delovodje pri zgoraj omenjeni družbi, letos pa je bil imenovan za glavnega delovodjo.

Rojak John E. Klanchar je leta 1954 obiskal svojo rojstno domovino, kjer mu živijo še mati in bratje. V rodni vasi Laporje so mu domačini pripravili nadvse prisrčen sprejem in so pričakali svojega rojaka pod velikim slavolokom z napisom: »Ko prihajaš iz tujine, obudi mladostne si spomine!« Do solz ganjen nam je rojak pripovedoval o tem prisrčnem sprejemu. Nadvse pa ljubi in skrbi za svojo osemdesetletno mamo. Kakor piše, bo obiskal Slovenijo, kakor hitro mu bo to dopuščalo odgovorno delo, ki mu je bilo pred kratkim poverjeno.

Rojaku Ivanu iskreno čestita tudi Slovenska izseljenska matica in mu želi na novem položaju mnogo uspeha! In na svidenje! M. S.

Z A D O B R O V O L J O

Teta je prišla na obisk. Ko je Mirko pripravil piškote, ki jih je prinesla, jo je zaupno poprosil: »Tetka, pokaži mi no jezik.«

Dobra tetka je bila vsa iz sebe.

»Ja Mirko, kaj ne veš, da se jezika ne sme kazati? Kdo te je pa naučil take grdobije?«

»Ah, kaj,« je zamahnil Mirko z roko, »kar pokaži jezik, tetka, saj sva sama in ne bom nikomur povedal. Veš, tako sem radoveden, kakšen je, ko mamica tolikokrat pravi, da imaš ti tako dolg in strupen jezik.«

*

Vinko je bil tepen in priteče ves objokan in nesrečen k babici in bridko toži. Toda babica ga zavrne: »Mamica ima pravico tepsti svojega otroka, če ni priden.«

»Saj si tudi ti mama od moje mame, ali ne?« vpraša deček.

»Seveda sem, zakaj pa vprašaš?«

»No, zakaj pa zdaj še ti ne natepeš svojega otroka?«

*

»Ženka, si že slišala, da je Peternelovka podedovala po svojem možu milijon? Kaj si nič ne želiš, da bi bila ti njegova vdova?«

»Ah, dragi, kako pa govoriš, jaz hočem biti vdova samo za teboj.«

*

»Striček, ali si že oženjen,« vpraša mali Peterček.

»Ne. Zakaj pa vprašaš?«

»Kdo ti pa potem ukaže, kaj moraš delati?«

*

»Poglej Tončka, na tejle klopicici v parku se je razdrla moja zaroka.«

»Oh, res, to je moralo biti zelo dramatično kaj?«

»Prav nič. On ni prišel. Jaz sem čakala pol ure, potem sem pa odšla še jaz.«

*

»Ves mesec že prejemanj grozilna pisma.«

»Kdo ti jih pa pošilja?«

»Moj krojač.«

*

Pepe: »Moja žena strašno sovraži vino.«

Nace: »Kako pa to veš?«

Pepe: »Vedno začne kričati name, kadar se ga napijem.«

AVTOCOMERCE

GENERALNO
ZASTOPSIVO TOVARNO

MERCEDES-BENZ MICHELIN

Sedež: LJUBLJANA, Titova 28
Telefon 51-283

Zastopstva: Beograd, Zagreb,
Sarajevo, Skopje, Koper,
Novi Sad, Split, Dubrovnik

Prodaja:

osebnih, dostavnih,
bolniških in tovornih
avtomobilov, avtobusov
in trolejbusov,
gasilskih in komunalnih
voz, brodskih motorjev
in agregatov ter
vseh rezervnih delov!

Prodaja:

vseh dimenzij
tekstilnih in
>METALIC< Y gum
ter specialnih
AIRSTOP - zračnic

KAMNIK - YUGOSLAVIA

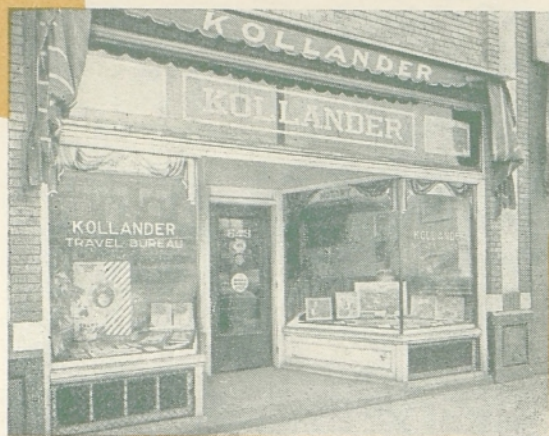
TOVARNA UPOGNJENEGA POHIŠTVA FACTORY OF BENTWOOD FURNITURE

SERIJSKO IZDELUJEMO:

- ▶ stole vseh vrst iz upognjenega lesa
- ▶ pisarniško pohištvo
- ▶ pleskano vrtno pohištvo

AUGUST KOLLANDER CO.

NOTARY PUBLIC

* FOREIGN EXCHANGE
* AND TRAVEL BUREAU
* TOURS - CRUISES -
* AIRWAY - BUS

* AUTHORIZED AGENT
* FOR ALL
* STEAMSHIP COMPANIES

* AMERICAN EXPRESS
* TRAVELERS CHEQUES
* AND MONEY ORDERS

SLOVENIAN AUDITORIUM BUILDING 6419 ST. CLAIR * AVENUE CLEVELAND 3. O.

PUTNIK SLOVENIJA

potovalni urad

LJUBLJANA • TITOVA 4
JUGOSLAVIJA

Rojaki,

*ko prihajate na obisk v staro domovino,
udeležujte se naših avtobusnih krožnih potovanj
po Sloveniji in Jugoslaviji, ki jih
prirejamo za vas!*